

36. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Budapest, 2023. április 18-20.
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar

Kár érte szerelem

Az online térben elkövetett romantikus csalások

Jelige: „Rózsaszín köd”

Pályamunka lezárásának időpontja: 2023. január 06.

2023.

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés.....	1
1.1.	Dolgozatom célja	3
1.2.	A kutatás módszertana.....	4
2.	A romantikus csalások	5
2.1.	A romantikus csalások statisztikai megjelenése itthon és külföldön.....	6
2.1.1.	Magyarország	6
2.1.2.	Egyesült Királyság	7
2.2.	Normatív háttér.....	8
2.3.	Az internetes csalások típusai.....	9
2.4.	A romantikus csalások publicitása	9
2.5.	A romantikus csalások színtere	10
3.	A Romantikus csalások alanyai.....	12
3.1.	Áldozati oldal	12
3.1.1.	Áldozattá válás kockázatát növelő tényezők.....	12
3.1.1.1.	Naivitás	13
3.1.1.2.	Gyorsulási trend	13
3.1.1.3.	Vágyvezérelt gondolkodás.....	14
3.1.1.4.	Indulatvezérelt viselkedés	15
3.1.1.5.	Internetfüggőség	15
3.1.1.6.	Digitális kompetencia hiánya.....	16
3.1.1.7.	De facto kommunikációs sztenderd	16
3.1.1.8.	Túlzott megosztás	17
3.1.1.9.	Személyre szabott kínálat	17
3.1.1.10.	Ünnepek.....	18
3.2.	Elkövetői oldal.....	18
3.2.1.	Elkövetői magatartást magyarázó kriminológiai elmélet.....	20

3.2.2.	Elkövetési módszerek.....	20
3.2.2.1.	Anonimitás.....	20
3.2.2.2.	Behálózás	21
3.2.2.3.	Profillopás	21
3.2.2.4.	Kommunikáció.....	21
3.2.2.5.	Idő szűke (kapcsolatban és később az utalásnál)	21
3.2.2.6.	Áldozatnak adja ki magát.....	22
4.	Kibertérben elkövetett bűncselekmények nyomozási sajátosságai	23
5.	Kérdőíves kutatás	25
5.1.	Kérdőív eredményeinek elemzése	25
6.	Interjú áldozatokkal.....	37
6.1.	Interjú kiértékelése	37
7.	Hipotézisek vizsgálata a dolgozatomban	45
8.	Prevenció, mint megoldás	47
9.	Záró gondolatok	48
9.1.	Gyanús jelek:	48
9.2.	Áldozattá válás elkerülését segítő tanácsok:	48
9.3.	Mit tehet, ha áldozattá vált:	49
9.4.	Figyelem felhívó plakát:	49
10.	Összegzés	51
	Irodalomjegyzék.....	52
	Ábrajegyzék	56

1. BEVEZETÉS

A kiberbűncselekmények közül leginkább a romantikus csalások keltették fel az érdeklődésem, ezek a deliktumok ugyanis az elkövetői oldaltól a majdani áldozat személyének irányába részletes profilozást, behálózást, illetve a sértettel való hetekig vagy hónapokig tartó aktív beszélgetést követel meg. Témaválasztásomat az is indokolja, hogy az informatikai bűnözés térnyerése miatt egyes nagyon elleni bűncselekmények, amelyek eddig az offline térben valósultak meg, napjainkban már informatikai, telekommunikációs eszközök igénybevételén alapszanak. Az okos eszközök mindennapi életünk nélkülözhetetlen részévé válásának fordulata is aktualizálja ezt a bűncselekménytípust. Az internetes romantikus csalások számának drasztikus növekedését az is alátámasztja, hogy az Amerikai Egyesült Államok Szövetségi Nyomozó Irodája (továbbiakban: FBI) 2021. évi összegzésében külön fejezetet szánt neki. Az FBI-hoz 24,299 bejelentés érkezett és a harmadik legnagyobb veszteséget okozó bűncselekménynek minősítették 2021-ben, az incidensek számát tekintve, pedig a hatodik helyen áll.¹ Véleményem szerint ezek a számok azt mutatják, hogy egy egyre inkább eszkalálódó problémával állunk szemben és nagyobb figyelmet kellene fordítani az internetes romantikus csalások megelőzésére, valamint az általuk okozott károk enyhítésére.

A kiber bűncselekmények háttérainak feltárásával a kriminológián kívül sokféle tudományterület foglalkozik. Ennek az a legfőbb oka, hogy a „virtuális” kriminális jelenségek a társadalom egészére hatnak az egyéntől a közösségeig. A kiberbűnözés egyik legismertebb típusa a csalás, ami az elektronikus hálózatokon át közvetlenül vagy közvetve érinti a felhasználókat. A megtévesztő magatartások egyike a romantikus csalás, ami már a közösségek által interaktív kommunikációra alkalmas internetes platformok elterjedése előtt is ismert jelenség volt, a hagyományos környezetben. Az elkövetők azonban alkalmazkodtak a változásokhoz és az eddig érzelmekre irányuló módszereiket egy jóval modernebb platformra helyezték át. Az online társskereső weboldalak a közösségi platformok és a valós idejű kommunikációra alapuló csatornák ma már arra is lehetőséget adnak az elkövetőknek, hogy sokkal rejtettebb módon működjenek, tartózkodási helyüktől függetlenül.

Az utóbbi időben egy népszerű streaming szolgáltató is foglalkozott a témával. Nagy sikerű sorozatot és még nagyobb népszerűségű filmet forgattak mind az elkövetői, mind az áldozati

¹ Federal Bureau of Investigation, (2021), Internet Crime Report, https://www.ic3.gov/Media/PDF/AnnualReport/2021_IC3Report.pdf, Letöltve: 2022.07.27.

oldalt reflektorfénybe állítva. Ebből kifolyólag az online romantikus csalás napjainkban nagy aktualitását élő bűncselekménytípus. A figyelem felhívó műsorok mellett azért is találtam kimondottan érdekesnek ezt a fajta bűncselekményt, mert az elkövetői oldal, szinte már a behálózás profizmusával, az áldozatok naivitásának és befolyásolásának köszönhetően egy olyan deliktumot valósít meg, amely büntetendősége kifejezetten nehéz feladat a hatóságok számára. A bűncselekmény bizonyítása és az elkövető felelőssége vonása azért kihívás, mert az áldozat a pénzét önként adja át, gyakran kölcsönökhöz folyamodva, így a kártérítés is problémás. A sokszor banális megtévesztésekkel szemben pedig nem éreznek szimpátiát az emberek, így gyakran az áldozatot hibáztatják, ami a mentális egészség károsulásához is vezethet. Nagymértékben jelenik meg a másodlagos viktimizáció, amely ebben az esetben különösen megnyilvánulhat a környezet, a hatóság és az igazságügyben dolgozók szóbeli elmarasztalásában, valamint az eljárás során a történetek indokolatlanul sok megismételtetésében.² Feltétlenül fontosnak tartom megemlíteni a deliktum büntethetőségi hiányosságait. Az online térben elkövetett romantikus csalás bűncselekményét olyan területnek vélem, amely szigorúbb büntetések kiszabását követeli meg. Az áldozatok kihasználása, a vagyonuk kicsalása, a mentális és érzelmi kizsákmányolás emeli ki a romantikus csalást a többi csalás típus közül és teszi komplexebb megítélésűvé.

A témával a nyári szakmai gyakorlatom során is találkoztam. Több ügyiratba betekintést is nyerhettem. Az aktákban elolvashattam az áldozatok vallomását és a nyomozati iratokat is megismerhettem. Ezáltal képet kaptam arról, hogyan lehet nyomozni és mi alapján kell felderíteni egy ilyen típusú bűncselekményt.

Úgy gondolom, hogy az áldozat érzelmeibe ágyazott látszólagos romantikus viszony megteremtése, teszi ezt a bűncselekménytípust különösen eredményessé és emeli ki a hagyományos csalás közül. Különösen fontos a jelenséggel foglalkozni, hiszen a COVID-19 világjárvány óta a személyes kontaktusok csökkentek, az emberek kénytelenek voltak az internet világába menekülni, annak érdekében, hogy a valóságban távolságot tudjanak tartani, és emellett kapcsolatot tudjanak tartani a külvilággal, szeretteikkel valamint új embereket ismerjenek meg.³ A vírus következménye volt, hogy azok a munkahelyek, amelyek

² Kiss Tibor, (2014), Áldozattá válás dimenziói az online színtéren, https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/35688/Jogi_tan_2014_Kiss_Tibor_382-393.pdf;jsessionid=1E63BA86C89B0DC8FA0B92D30E413F90?sequence=1 Letöltve: 2022.07.05.

³ Masashi Soga, Maldwyn John Evans, (2021), Impacts of the COVID-19 pandemic on human–nature interactions: Pathways, evidence and implications. *People and Nature*, <https://besjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/pan3.10201> Letöltve: 2022.08.02.

megengedhették maguknak otthoni munkavégezésre álltak át, beleértve az iskolákat is.⁴ Ebből kifolyólag az emberek a mindennapjaikat online töltötték, ez pedig az áldozattá válás, az interneten előforduló bűncselekmények bekövetkezésének esélyét növelte, hiszen az egyén minél több időt tölt az interneten nem megfelelő óvintézkedéseket használva, annál inkább könnyíti meg a bűnözők dolgát.

1.1. Dolgozatom célja

Dolgozatom célja az online térben elkövetett romantikus csalások jellemzőinek bemutatása, valamint az áldozatok és az elkövetők jellemére való megállapítások levonása. Bemutatom az elkövetők módszereit és az áldozattá válás azon elemeit, amelyek növelik a kockázatát annak, hogy a csalók látószögébe kerüljön az illető. Munkámmal szeretném tudatosítani az emberekben, hogy amennyiben bűncselekmény áldozatai lettek, forduljanak a hatóságokhoz és szükség estén kérjenek segítséget a történetek feldolgozásához. Úgy gondolom az emberek tudatosítása és a figyelmük felhívása a legjobb módszer a romantikus csalások bekövetkezésének csökkentésére. A kutatásommal szerzett adatok és megállapítások felhasználásával szeretnék bűnmegelőzési javaslatokat és prevenciók ajánlásokat tenni. A megelőzés segítése érdekében a kutatásom mellett, készítek egy plakátot, amelyet digitálisan és papírformában is elérhetővé teszek, ezáltal a legszélesebb körben terjeszthető. A kutatási eredményeim felhasználásával a dolgozatom elkészítése során olyan intelmeket szeretnék megfogalmazni, amelyek betartása nagymértékben csökkenti az áldozattá válás kockázatát. Felsorolok olyan észrevételeket, amelyeket, ha valaki az online térben való ismerkedés során észlel, jogosan feltételezheti, hogy csalóval kommunikál. A plakáton ezek egy részét feltüntettem, így a dolgozatom olvasása nélkül is elérhetővé válnak a tanácsok.

Abból kifolyólag, hogy a téma vizsgálata közben több kérdés is felmerült bennem, amelyekre a kutatásom során választ szeretnék kapni, hipotéziseket írtam. Az első kérdésem arra irányult, hogy van-e felelőssége/részvétele az áldozatnak abban, hogy romantikus csalások áldozatává válik? A hírportálokon megjelenő romantikus csalásokkal kapcsolatos cikkek alatti komment szekciók nagyrésze negatív véleményű és az áldozatokat hibáztató hozzászólásokat tartalmaz, amely véleményem szerint rendkívül káros, mind az emberre, mind a nyomozásra. Továbbá az is érdekelt, hogy milyen áldozati jellemző/meghatározottság áll az áldozattá válás hátterében. Véleményem szerint azért fontos az áldozattá válás lehetőségét növelő magatartásformák és cselekmények vizsgálata, mert ezek elkerülése és tudatosítása megoldás lehet a csalók

⁴ 484/2020. (XI. 10.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről.

ellehetetlenítésére. A csalók elleni leghatékonyabb megelőzési módszer kérdése is foglalkoztat. Továbbá az is érdekelt, hogy miért maradnak az online térben elkövetett romantikus csalások látenciában. Kutatásom segítségével lehet bűnmegelőzési projekteknek, bűnmegelőzést végző szervezeteknek, önkormányzatoknak, helyi közösségeknek.

A hipotéziseim megválaszolásának érdekében a kutatásom során több módszert is alkalmaztam. A kapott eredményekből vonom le a következtetéseket, amelyekkel cáfolom vagy igazolom a feltevéseimet.

1.2. A kutatás módszertana

Kutatásom módszerei között megjelenik a szakirodalmak áttekintése. Ez lehetőséget ad fogalmak definiálására és elősegíti a konceptualizáció folyamatát, ami a hitelesség szempontjából jelentős. A magyar és külföldi szakirodalmak áttekintése, szélesebb körű betekintést biztosít a témába, valamint megismerésük révén sokkal komplexebb tudást kaphatok a romantikus csalásokról. A szakirodalmak áttekintése mellett statisztikai adatokat is felhasználtam, egyaránt hazai, és külföldi forrásokból.

A hipotézisek értékelése érdekében kérdőíves kutatási módszert alkalmaztam. A kvantitatív módszerrel arányaiban viszonyítható értékeket kaptam és viszonylag nagy adatbázissal dolgozhattam. A kérdőívről bővebben az 5. pontban írok.

Azért, hogy átfogóbb adatokkal dolgozhassak kvalitatív módszert is alkalmaztam a kutatás során. Két interjút készítettem, olyan személyekkel, akik online térben elkövetett romantikus csalók áldozatai voltak. Bár az interjú egy kevésbé reprezentatív módszer, fontosnak tartottam, hogy beszélhessek áldozatokkal is, hiszen ők tudják elsőkézből tapasztalataikat átadni számomra. Véleményem szerint az interjú alany a személyes érintettségéből kifolyólag olyan információkat is átadhat, amelyekre a kérdőív során nem volt lehetősége, vagy egyszerűen nem irányult rá kérdés.

2. A ROMANTIKUS CSALÁSOK

A kriminálmorfológia módszerével az online térben elkövetett romantikus csalásokat le lehet írni célja szerint, ami jelen esetben a vagyoni haszonszerzés, hiszen az adaton kívül ez a legkönnyebben realizálható haszon. A valótlan, koholt személyek életkora változó, általában illeszkedik a megtévesztendő személyhez, idősebb korú áldozatnál előfordul a fiatalabb álprofil is. Családi állapotuk egyedülálló, kihangsúlyozzák a magányt, ezen kívül gyakori az özvegy. Társadalmi- gazdasági helyzetük leginkább elismert és vagyonos. Nem ritka az orvos, katona, pénzügyi szakértő, olajfűrőn dolgozó munkás vagy más elismert, tiszteletben tartott foglalkozású kreált személy. Az online romantikus csalás egy globális bűncselekménytípus. Az internet lehetővé teszi, hogy bárki, bárkit, bárhol elérjen és a megfelelő módszerekkel tévedésbe ejtsen.⁵

Mint azt már említettem, az online térben elkövetett romantikus csalások célja a haszonszerzés, ez a krimináleltérési elemzés során is felmerül. A magatartás előzménye lehet zaklatás, behálózás vagy zsarolás. Ez a csalás típus aktív kommunikáción keresztül zajlik, amelynek színtere az internet és annak különböző platformjai, weboldalai. A másik fél megtévesztésén alapszik, az áldozat önként adja oda a pénzét, általában jóhiszeműen segítségnyújtás céljából. Ebből következik, hogy ez a csalásfajta nem sorolandó az erőszakos bűncselekmények közé. Az alkalmazott kriminológia c. tankönyv írói a csalásokat csoportosították aszerint, hogy valamely szervezet ellen követtek-e el gazdasági csalást, ez lehet a vezetőik vagy az alkalmazottak ellen elkövetett csalás is. Ezen felül csoportosították még a megtévesztés során létrejövő interakciókat közvetlen vagy közvetettségük szerint. A romantikus csalások személyek ellen elkövetett közvetlen interakciójú bűncselekmény.

Az online tér nagymértékű elterjedése egyfajta paradigmaváltásra készíti az embereket. Fel kell adnunk, hogy csak abban hiszünk, amit látunk, ez különösen igaz a metaverzum előtérbe helyeződésével. A kapcsolatkeresésre és építésre is hatással van ez a változás, tehát az internetes randizás is érintett. A romantikus csalások esetében, abban nyilvánul meg, hogy amikor elkezdünk beszélgetni egy személlyel az online térben, nem lehetünk biztosak a másik kilétben, addig, amíg nem találkozunk vele az offline világban, vagy alkalmazunk más, megbizonyosodásra alkalmas módszert.

⁵ Gyarakai Réka, (2021), A közösségi média hatása, http://real.mtak.hu/127954/1/04_Gyarakai_67-82_MR_2021_2.pdf, Letöltve: 2022.08.04.

Fontos kiemelni, hogy a kibertér erős lélektani befolyással bír, szinte bármilyen tartalmú képet, videót megoszthatunk a másik személlyel, amelyek hatással lehetnek az érzelmeinkre. Ez igaz negatív és pozitív reakcióra is pl.: a hadviselésben bombázásról videók, szenvedő emberekről készült felvételek, a romantikus csalás esetében pedig sajnálat ébresztésére felhasznált, sérülésről készített vagy alkotott kép vagy éppen virtuális rózsacsokor elküldése.

2.1. A romantikus csalások statisztikai megjelenése itthon és külföldön.

2.1.1. Magyarország

Hazánkban is egyre nagyobb mértékben jelenik meg ez a bűncselekménytípus. A magyar hírportálokon több tudatosító cikk, valamint egy-egy csalás leírása jelenik meg, az áldozatok száma ennek ellenére nem csökken.

Az online térben elkövetett romantikus csalásokról kevés, magyarországi empirikus kutatás áll rendelkezésünkre, ezért, csak a csalásokról, mint bővebb kategóriáról tudunk beszélni. Magyarországon a bűnügyi statisztikai rendszer szerint 2018 év július hónapjától kezdve a mai napig 54434 db csalást regisztráltak. Évente lebontva a számok a következőképpen alakulnak: 2018-ban a csalások száma 6293 db. volt (meg kell említeni, hogy ez a szám nem teljesen fedi le az egész tárgyévet), 2019-ben 14350 db., 2020-ban 12026 db., 2021-ben 12755 db., 2022-ben pedig dolgozatom írásának időpontjáig (2022.09.17.) 9010 db. ilyen bűncselekményt rögzítettek.

A bűnügyi statisztikai rendszer lehetőséget ad arra is, hogy az adatbázisban az elkövetési eszköz alapján tudjunk keresni. A dolgozatom témája szerint két elkövetési eszközt tartottam relevánsnak a statisztikák áttekintése szempontjából, ezek a „számítástechnikai hardver-eszközök”, valamint a „számítástechnikai szoftver eszközök” voltak. A statisztikák szerint e két eszközzel követtek el csalásokat a 2013 és 2018 közötti időszakban. Számítástechnikai hardver-eszközzel 11, számítástechnikai szoftver-eszközzel, pedig 1 alkalommal.⁶ Ezek a számok közel sem jelentik azt, hogy ebben az időszakban csupán ennyi informatikai eszközzel elkövetett csalás történt. A kirívóan kevés számokra az lehet a magyarázat, hogy a nyomozó hatóságnak külön kellene felrögzítenie az elkövetés eszközét, amelyet az esetek többségében nem tesz meg, ennél fogva a statisztikában sem követhető nyomon.

⁶ Belügyminisztérium, (2022), BSR - Bűnügyi Statisztikai Rendszer, <https://bsr.bm.hu/Document>, Letöltve: 2022.08.05.

2.1.2. Egyesült Királyság

A TSB Bank egy Egyesült Királyságban működő kereskedelmi és lakossági bank. A vállalat 2022-ben elkészített egy kifejezetten a romantikus csalásokra fókuszáló jelentést. A jelentésben 2020-tól 2022 januárjáig begyűjtött adatokat hoztak nyilvánosságra.

A statisztikákban központi szerepet kapott a COVID-19 pandémia befolyása a romantikus csalások által okozott károkra. A pandémia előtti időszakban 2019-ben a romantikus csalások áldozatai összesen 7,9 millió angol font kárt szenvedtek, ez a szám 2021-re majdnem megduplázódott, az elkövetők ebben a tárgyévben 15,1 millió fontot tulajdonítottak el áldozataiktól, amely 91 százalékos növekedést jelent a 2019-es adatokhoz képest. Az egy emberre levetített átlagos vagyoni kár 6,100 font volt, amely magyar forintra átszámítva 2,844,212 Ft.

Nemek szerint a nők a károsultak 66, a férfiak pedig 33 százalékát tették ki. Az áldozatok életkora 18 és 77 év között mozgott, az átlagos áldozat életkora 47 év.

A jelentésben azt is rögzítették, hogy a későbbi áldozat hol, milyen platformon ismerkedett össze az őt megtévesztő csalóval. A „kapcsolatok” több mint egyharmada (35%) a Facebook-on kezdődött, ezt követi a Tinder (24%), aztán a Plenty of Fish (21%), majd a Match.com (9%). A Bumble és az Instagram is meg lett jelölve, mint potencióális kezdőpont, de ezek együttvéve is csak 3 százalékos felbukkanást mutattak.

Az események elemzésénél arra lettek figyelmesek, hogy nagyon gyakori a többszöri utalás a romantikus csalások bekövetkezésekor. A sértettek általánosságban 8 tranzakciót bonyolítanak le egy-egy csaló behatása alatt.

A csalások hosszára több adattal is rendelkezünk. A bank a legelső és a legutolsó tranzakció alapján képes volt kiszámítani, hogy egy romantikus csalást magába foglaló „kapcsolatban” mennyi időt tölt el az áldozat. Egy átlagos csalás 62 napig tart, a leghosszabb tudomásra jutott megtévesztés pedig 1059 napon, azaz közel 3 éven keresztül volt fenntartva. Az esetek 32 százalékában több mint két hétig visszatérő tranzakciókat könyveltek el, mire az áldozat rájött a csalás tényére, 27 százalékban ez az idő egy hónapra, 11 százalékban pedig több mint fél évre tolódott ki.⁷

⁷ Matthew Hepburn, TSB, (2022), TSB. reveals alarming details of romance fraud, which spiked by 91 percent during the pandemic, <https://www.tsb.co.uk/news-releases/tsb-reveals-alarming-details-of-romance-fraud/>, Letöltve: 2022.09.16.

A statisztikai adatok érdekes bepillantást nyújtanak abba, hogy mennyire nagy károkat tud okozni egy csaló, és hogy mennyire hosszú időn keresztül húzódhat el egy ilyen bűncselekmény. Jól látható, hogy a megtévesztésnek nincsen kifejezett célközönsége, bármilyen korcsoport áldozatul eshet az elkövetőknek. A csalók kitartását és manipulációs képességét jól mutatják az extrém számok, az egy-egy személyt sújtó milliós károk és az akár több éven keresztül tartó ismétlődő utalások is azt érzékeltetik, hogy mennyire komoly bűncselekménnyel állunk szemben.

2.2. Normatív háttér

A romantikus csalás, mint egyedülálló különös tényállás a magyar büntető anyagi jogban nem jelenik meg, ezért az elkövetési magatartását a büntető törvénykönyv 373. szakasza, a csalás bűncselekményeként minősítjük. A csalás a magyar Btk.-ban a következőképpen jelenik meg „Aki jogtalan haszonszerzés végett mást tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart, és ezzel kárt okoz, csalást követ el.”⁸ A romantikus csalás e különös tényálláshoz képest többlettartalommal bír, ehhez ad hozzá plusz elemeket. Az FBI a következőképpen jellemzi a romantikus csalásokat. Egy bűnöző hamis vagy lopott online személyazonosságot vesz fel, hogy elnyerje az áldozat szeretetét és bizalmát. A csaló ezután egy romantikus vagy közeli kapcsolat illúzióját használja az áldozat manipulálására és/vagy meglopására.⁹

A romantikus csalás elkövetési magatartását két részre tudjuk osztani, a tényállás realizálódásához egy eszköz-cél viszonynak szükséges megvalósulnia, az elkövető célja az anyagi haszonszerzés, az áldozat behálózása pedig, csak egy eszköz ennek az eléréséhez. Az elkövető áldozatát tévedésbe ejti, vagy tévedésben tarja. A tévedés egy, a valóságtól eltérő képzet tartalom, amelyet a deliktum elkövetője vagy kialakít, vagy pedig a már kialakult téves képzetet nem oszlatja el. A tévedést kialakító vagy fenntartó állításnak, közlésnek nem kell szükségképpen elháríthatatlannak lennie, a bűncselekmény befejezetté válik, amikor a sértett vagyonában értékcsökkenést okoz. A büntető anyagi jog álláspontja szerint a tévedésbe ejtő állítás lehet akár könnyen felismerhető is, a bűncselekmény megvalósulása szempontjából közömbös, hogy az a sértett nem megfelelő elővigyázatossága miatt történhetett-e meg. Ezen kívül követelmény még, hogy az áldozat vagyonában bekövetkezett kár a megtévesztéssel összefüggésben alakuljon ki. A csalás bűncselekményének különleges tartalmi összetevője az úgynevezett kettős okozati összefüggés, amely feloldani törekszik azt az ellentmondást,

⁸ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

⁹ Federal Bureau of Investigation, (2022), Romance Scams, <https://www.fbi.gov/scams-and-safety/common-scams-and-crimes/romance-scams>, Letöltve: 2022.07.21.

miszerint a sértett önként adja át vagyonának egy részét, „saját magának okoz kárt”. Az okozati összefüggésnek egyrészt az elkövető magatartása és a sértett vagyoni rendelkezése, valamint a sértett ugyanazon vagyoni rendelkezése és a bekövetkezett kár között kell fennállnia.¹⁰ A bűncselekmény alapja a deviáns viselkedés, amely a kibertérben is megvalósulhat. A kiberdeviancia megmutatja, hogy napjainkban a deliktumok többségéhez kapcsolható a kibertér, esetleg feltételezi annak közrehatását.¹¹

2.3. Az internetes csalások típusai

Az online térben is rengeteg féle csalást lehet elkövetni. A magyar büntető törvény három különböző csalás típust különít el, a csalást, gazdasági csalást és az információs rendszer ellen elkövetett csalást.¹² A csalók ennél sokkal árnyaltabbak és a módszereik szerteágzóbbak. Angliában a csalásokat az áldozatok online is bejelenthetik a rendőrség egyik erre létrehozott platformján. Harminc különböző online csalás típust különböztetnek meg. A harminc online csalás típus: bankszámla hatalomba kerítése, díjelőleg csalás, bankkártya- és csekkcsalás, cégjegyzék-csalás, üzleti lehetőség csalás, jótékonysági adomány csalás, kattintás vadász csalás, domain név csalás, kár visszatérítési csalás, kormányhivatali csalás, egészségügyi csalás, személyiség lopásos csalások, ünnepi csalás, öröklési csalás, aukciós csalás, internetes tárcsázós csalás, befektetési és földbanki csalás, hitelcsalás, lottó csalás, tömeges marketing csalás, csodával egészséget ígérő csalás, online vásárlási csalás, műanyagkártya csalás, bérleti csalás, **romantikus csalás**, járműegyeztetési csalás, nyugat-afrikai csalás és otthoni munka csalás.¹³

2.4. A romantikus csalások publicitása

A romantikus csalás napjainkban rendkívül felkapott téma lett. Az eddig a szégyentől megbúvó áldozatok felszólaltak. Remek példa erre az egyik népszerű streaming szolgáltatón megjelenő sorozat, *Inventig Anna* címmel, vagy a másik kasszasiker, a *The Tinder Swindler* (A Tinder-csaló) című film. A sorozat egy Anna nevű hölgyet mutat be, aki férfiakat ejt csínosságával csapdába, miközben dúsgazdag német örökösnőnek adja ki magát az interneten. A Tinderes csaló, Simon Leviev milliárdos cégörökösként, a gyémántok hercegeként jellemezi magát, és ő is behálózással és egyéb trükkökkel téveszti meg az áldozatait, ebben az esetben társra vágó

¹⁰ Blaskó Béla, (2021), Büntetőjog Különös rész II, Budapest, Rejtjel Kiadó

¹¹ Katalin Parti, Kiss Tibor, (2019), Cyberdeviancia, https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/13027/Web_PDF_Cyberdeviancia.pdf?sequence=1 Letöltve: 2022.07.05.

¹² 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

¹³ Action Fraud, (2022), Online Fraud, <https://www.actionfraud.police.uk/a-z-of-fraud/online-fraud>, Letöltve: 2022.07.12.

hölgyeket. A két történetnek hasonló a vége, átvert jóhiszemű emberek, és hatalmas mennyiségű kicsalt pénz. Ezek igaz történetek, amelyet a streaming szolgáltató kihangsúlyoz. Ezen felül kiemeli, hogy nem ritka esemény, az, hogy valaki áldozatául essen az online térben egy romantikus csalónak.

Úgy gondolom az ilyen jellegű dokumentumfilmek hasznosak, mert segítenek felhívni a figyelmet erre a bűncselekménytípusra és bemutatják mind az elkövetői oldal praktikáit, mind az áldozati oldal hibáit. Ezeknek a műsoroknak a megjelenése arra is rávilágít, hogy az áldozatok nincsenek egyedül, kérhetnek segítséget a hatóságoktól, illetve szükség esetén egészségük érdekében is fordulhatnak szakemberhez a történetek feldolgozása érdekében.

2.5. A romantikus csalások színtere

„Az ember társas lény, vágyik embertársai közelségére és általános célja a megfelelő partner megtalálása.”¹⁴ Az internet átalakítja az emberek mindennapi életének körvonalait, feloldja a globális és helyi kérdések közötti határokat, valamint egyre több mindennapi feladat online elintézését teszi lehetővé.¹⁵

A web 2.0 létrejöttével és elterjedésével az internet bárki számára könnyen elérhetővé vált, 2010- óta a web 3 szemantikus webkorszak jelent meg. Ezáltal az interneten nem csak a közösség kialakítása lett az elsődleges, hanem a személyre szabott tartalmak is pl.: hirdetések. A romantikus csalás esetében olyan személyeket ajánl nekünk az alkalmazás, akik konkrétan számunkra érdekesek és vonzók lehet. A testre szabott felhasználói élményt a mesterséges intelligencia felhasználásával és megfigyelés útján érik el a szolgáltatók. A nagy vállalatoktól kezdve a magánszemélyekig használni kezdték az egyedi tartalmak ajánlását, illetve gyártását az elérni kívánt közönség számára. Nem kellett sok időnek elteltie, hogy a bűnözők is felfigyeljenek az új lehetőségekre. Az internetes bűnözés egy rendkívül elterjedt és jövedelmező ágazata lett a kriminalitásnak, ezen belül az online romantikus csalások kerültek előtérbe. A nagy arányú elkövetésszám köszönhető annak, hogy az internetes csalások a leginkább technikai tudást nem igénylő bűncselekmények. Emellett nagymértékben hozzájárul a deliktum gyakoriságához a romantikus csalás magas látenciája, hiszen az elkövetők tisztában vannak, azzal, hogy az áldozatok egyáltalán nem, vagy csak nagyon kirívó esetekben fordulnak a hatóságokhoz. Az esetszámok növekedését elősegíti, hogy a két szemben álló oldal érintkezését napjaink technológiája és annak rohamos fejlődése elősegíti. Az online szociális

¹⁴ Kriston Edit, (2018/36.), A család fogalma a társadalmi innováció sűrűjében, különös tekintettel a jogi és szociológiai megközelítésre, <https://www.proquest.com/docview/2406322327> Letöltve: 2022.08.03.

¹⁵ Anthony Giddens, (2008), Szociológia, Budapest, Osiris Kiadó

médiák nagymértékben könnyítik a kapcsolatok kialakítását. Az internetes platformoknak megvannak az előnyei és hátrányai, rengeteg veszélyt rejtnek magukban, amelyeket a bűnözők ügyesen kihasználnak.

Az áldozat és a bűnöző közötti űrt a közösségi média és a különböző randi alkalmazások hivatottak áthidalni. A közösségi média (social media) „internetes alkalmazások olyan csoportja, amely a web 2.0 ideológiai és technológiai alapjaira épül, ami elősegíti, hogy kialakuljon és átalakuljon a felhasználó által létrehozott tartalom”¹⁶. Lehetővé teszik az emberek számára kevés szabadidejük mellett a kapcsolatok ápolására irányuló igényük kielégítését a nap vagy a hét bármely szakában. Új formákat biztosítanak kommunikációhoz, amellyel a valódi interakciók nem rendelkeznek, mint pl a kommunikáció szüneteltetésének lehetősége, vagy egy érzelemre válasz adása, olyan eszközök repertoárját használva, amelyek felerősítik a nonverbális nyelvezetet (pl.: hangulatjelek, videó és fotó megosztás). A szakirodalom négy csoportba osztja a kiberbűnözés kategóriáit. Az első a számítástechnikai eszközök felhasználása haszonszerzés céljából. A második a hektivizmus és a kiberterrorizmus, míg a harmadik a kiberkémkedés, a negyedik osztály pedig a kiberhadviselés. A közösségi média oldalak az összes szintén megjelennek.¹⁷

A közösségi oldalaknak/platformoknak különböző típusai vannak felhasználási céljaik tekintetében. Egyes alkalmazások és weboldalak kifejezetten a kapcsolatok kialakítására szolgálnak. Napjainkban az eredetileg nem erre fejlesztett platformokon is elterjedt az ismerkedés. Az online térben való kapcsolatteremtés sok esetben idegenekkel való kommunikációt, vagy akár bizalmas kapcsolat kialakítását is jelentheti. Már maga a tény, miszerint valaki regisztrál ezekre a társskereső oldalakra potenciális áldozattá teszi.

¹⁶ Andreas Marcus Kaplan, Michael Haenlein, (2010), Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media, <https://www.webatlas.it/pdf/kaplan-haenlein-users-of-the-world-unite.pdf>, Letöltve: 2022.07.18.

¹⁷ Krasznai Csaba, (2012), A polgárok védelme egy kiberkonfliktusban. Hadmérnök, 142-151, http://hadmernok.hu/2012_4_krasznay.pdf Letöltve: 2022.07.28.

3. A ROMANTIKUS CSALÁSOK ALANYAI

A bűncselekmény megvalósulása során két szereplő jelenléte a szükséges. Az áldozat jóhiszeműen használja a közösségi oldalakat, randi applikációkat, annak reményében, hogy megfelelő partnert talál magának. Az elkövető pedig a potenciális áldozat behálózásával jogtalan haszonszerzésre törekedve valósítja meg a deliktumot.

3.1. Áldozati oldal

A viktimológia jelenlegi álláspontja szerint az áldozattá válás hátterében a viselkedési tényezők állnak. Ebben első sorban a hajlamosságot vizsgálják egy adott személynél. Ezen kívül figyelembe veszik a vonzódást, az illető gyengeségeit, sebezhetőségét és hogy milyen mértékben jelent kihívást az egyén megtámadása az elkövetők számára. Megállapították, hogy az áldozatok viselkedésbeli sajátossága is hozzájárul ahhoz, hogy a bűnelkövetők látóterébe kerülnek-e vagy sem.

Hans von Hentig viktimológus a sértetti vétkességet vizsgálta, szerinte egyes áldozat típusok nagyobb eséllyel lesznek átverve. Ilyenek például a bevándorlók, magányosak és a kiábrándultak, valamint az ellenszegülők. Hentig áldozati tipológiája az áldozat magatartásának sajátosságán és körülményein alapult. Úgy vélte az áldozat nem csak passzív elszenvedője az átverésnek, ez pedig az általa létrehozott kategorikus besoroláson is visszakövethető. A viktimológus tizenhárom áldozattípust különböztetett meg: közömbös, érdektelen, fásult, egykedvű, engedelmeskedő, elnéző, önmagát tétlenül alávető, együttműködő, hozzájáruló, kihívó, sértő, csábító, ösztönző.¹⁸

Különbséget tehetünk az áldozattá válás szintjei között is, a kriminológia három színteret tart számon. Az első a primer, ahol az áldozat közvetlen elszenvedője a cselekménynek. Ezt követi a szekunder, amely során a már említett másodlagos viktimalizáció folyamata játszódik le. A harmadik a tricer, ilyenkor az áldozat a közösségi média felületein viktimizálódik, újra és újra. Ez akár évekig is eltarthat, valamint időnként eltűnhet és visszatérhet, amennyiben az áldozat esete feledésbe merül, amíg valaki újra nem közvetíti azt.

3.1.1. Áldozattá válás kockázatát növelő tényezők

A romantikus csalás áldozatainál több olyan magatartásformát tudtam a kutatásom során kiemelni, amelyek nagymértékben növelték az áldozattá válás kockázatát. Fontosnak tartom felhívni a figyelmet arra, hogy ezek nem feltételezik az áldozattá válást, de megkönnyítik a

¹⁸ Hans von Hentig, (1948), The criminal & his victim; studies in the sociobiology of crime, <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.34038/page/n5/mode/2up>, Letöltve: 2022.07.07

csalók látóterébe kerülését és későbbiekben a munkájukat is. Ahhoz, hogy valaki áldozattá váljon nem szükséges az összes tényező megvalósulása, több cselekvés, vagy éppen mulasztás (kétfaktoros hitelesítés kikapcsolása, a lustaság miatt) külön-külön is növelheti az esélyeket.

1. ábra: Az áldozattá válás kockázatát növelő tényezők hierarchiája (Forrás: Saját szerkesztés)

3.1.1.1. Naivitás

A naivitás bármely más bűncselekmény áldozatává válásának az esélyét növeli, a csalásos esetében, pedig halmozottan igaz, hiszen ezeknél a deliktumoknál a bűnözők az áldozatot gyakran olyan ajánlatokkal verik át, amelyek már túl szépek, hogy igazak legyenek. Az emberek agya alapvetően nyugalmi állapotban működik, a naivitás jelenségénél a döntési folyamatok során nem válik elég érzékennyé a kognitív folyamatokkal szemben. A naiv személyeknél, hiába válik egy döntés összetetté, a munkamemória, a szekventálási képesség, a társadalmi kontextus megértése vagy az arc-és egyéb társadalmi jelek megértése hiányos. A naivitás ezen felül eredhet még a tapasztalat hiányából, valamint függ a kortól is.¹⁹

3.1.1.2. Gyorsulási trend

Ebben a felgyorsult világban, amiben élünk, az emberek elkezdtek hozzá szokni, hogy vágyaik, akarataik a lehető leggyorsabban teljesülnek. Az okos eszközök kifejezetten hatással vannak arra, hogy azonnali érzelmi szükségleteink kielégítésére keltsenek vágyat. Az életkor előre haladtával megtanuljuk, hogy nem lehet mindent azonnal megkapni, nő a reakció időnk,

¹⁹ Michel Dion, David Weisstub, Jean-Loup Richet, (2016), Financial Crimes: Psychological, Technological, and Ethical Issues, <https://download.e-bookshelf.de/download/0007/6428/30/L-G-0007642830-0014492758.pdf>
Letöltve: 2022.07.20.

türelmünk pl.: spórolás, megfelelő partner kivárása.²⁰ Már nem azok a hisztis kisgyerekek leszünk, akik nem elég fejlettek helyesen reagálni arra, ha nem kapják meg egyből, amit szeretnének. A közösségi média egy folyamatos igény kielégítést végez, rendkívül gyorsan válaszol kereséseinkre. A gyorsaság igénye beleszivárgott a mindennapjainkba, ezáltal megjelenik a társkeresési szokásainkban is. Az érzelmi szükséglet kielégítésének igénye és a gyorsulási trend fúziója hiszékenyebbé és türelmetlenné teszi az embereket. Azonnal, mindent akarunk, siettetjük az online ismerkedést, az online eltöltött idő növekedésével, pedig ehhez társul az oldódott önkontroll.^{21 22}

3.1.1.3. Vágyvezérelt gondolkodás

A vágyvezérelt gondolkodás szintén a döntéshozatal és a szubjektív megítélés során jut szerephez. Az illető a gondolatmentes során magyarázatot ad saját maga számára bizonyos információkra, anélkül, hogy annak valóságtartamáról megbizonyosodna.²³ Ez egyfajta buborékot közé zárja a személyt, akiben gyakran téves vélemény alakul ki. Általánosan jellemezi a vágyvezérelt gondolkodókat az optimizmus. A romantikus csalások elszenvedőinek esetében halmozottan előfordul ez a gondolkodásmód. Az áldozatok abba a hibába esnek, hogy a csalóval történő online beszélgetéseik során elkezdik a másik fél karakterét kitölteni számukra szimpatikus tulajdonságokkal. Ez nem nehéz, hiszen az elkövetők nem árulnak el túl sok személyes információt magukról, így az áldozatnak nagy esélye van ezeket a hézagokat kitölteni. Az ember fantáziája, kifejezetten, ha feloldódást segítő hangvételű beszélgetést folytat, képes hiányos információfoslányokból is kirajzolni a beszélgető partnere lélektani figuráját. Az NKI podcastjében bemutatott tanulmány szerint a nők, már két-három üzenetváltás után hajlamosak erre a vágyvezérelt gondolkodásra. Ez egyfajta belső profilozás, amely során a vágyvezérelt gondolkodás idealizált tulajdonságokkal látja el a saját maga által alkotott lélektani figurát. Ez mély érzelmekhez is vezethet. Gyakran jár az önigazolás jelenségével, a becsapott elkezd megérteni az átverőjét.²⁴ Képesek olyan dolgokat kitalálni,

²⁰ Kovács István, (2014), Egy mesterlövész legfontosabb pszichológiai vizsgálatokkal alátámasztott tulajdonsága - egy kreált - emberekeskedelem bűncselekmény esetelemzésén keresztül, Hadtudományi szemle, 193-200, <https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/handle/20.500.12944/1705> Letöltve: 2022.07.25.

²¹ Nemzeti Kibervédelmi Intézet, (2020), A közösségi média veszélyei - ünnepi kiadás. Forrás: Kibertámadás! Podcast: <https://open.spotify.com/episode/2f62sbpiBbNmSdxXMrF3i?si=a8f8e0a119b149d8&nd=1>, Letöltve: 2022.08.23.

²² Kovács Dávid, (2021), A szervezeti változások okozta szorongás és az ezt befolyásoló tényezők vizsgálata, <http://szd.lib.uni-corvinus.hu/14138/> Letöltve: 2022.08.07.

²³ Guy Mayraz, (2011), Wishful Thinking, Sydney, The University of Sydney, <https://econpapers.repec.org/paper/mlbwpaper/1172.htm> Letöltve: 2022.07.23.

²⁴ Nemzeti Kibervédelmi Intézet, (2020), Közösségi Média biztonsága, első felvonás. Forrás: Kibertámadás! Podcast: <https://open.spotify.com/episode/6Ipa5edAJvwT4K7eGLO8PO?si=871b0ce832184b49&nd=1>, Letöltve: 2022.08.25.

amelyek a realitástól messze állnak, pl: ha a beszélgető partner eltűnik, majd egy hét múlva újra ír, az azért lehetett, mert eltörtek a karjai. Ezekkel a romantikus csalók tisztában vannak és ki is használják.

3.1.1.4. *Indulatvezérelt viselkedés*

Az indulatvezérelt viselkedés hatására tetteinket nem gondoljuk kellőképpen át. A felfokozott érzelmek és a csalók behálózó képessége befolyásolják az embereket, a vágyvezérelt gondolkodás ezt még impulzusibbá teszi és egy gyors, kevésbé meggondolt cselekvésre készíti az illetőt.²⁵

3.1.1.5. *Internetfüggőség*

Az internetfüggőség egy viselkedési addikció, amelynél nem az internet használata jelenti a problémát, hanem annak mennyisége és minősége. Függőségről akkor beszélhetünk, ha az egyén, munkájára és az online téren kívüli életére is hatással van, ez a hatás pedig destruktív.²⁶ A függőségekre jellemzően a megvonásra agresszívan, ingerülten reagál, folyamatosan jelen akar lenni az online világban és hiába realizálja a problémát nem képes abbahagyni az internetezést.²⁷ Az internetfüggőség nagy mértékben hozzájárul az áldozattá válás kockázatához, hiszen minél több időt tölt valaki az online térben annál nagyobb eséllyel találhatják meg a bűnözők. Aki az interneten több időt tölt, több oldalt böngészik, ezáltal nagyobb digitális lábnyomot hagy maga után, akár a regisztrációival, a keresési előzmények sütijeivel, vagy a szándékosan hagyott reakcióival. Ezek a cselekvések akarva-akaratlanul is adatokat rögzítenek rólunk, amelyeket ellenünk felhasználhatnak.²⁸

Az internetfüggőség egyik prekursora lehet a FoMO jelenség. Az emberek félnek, hogy lemaradnak valamilyen népszerű tartalomról, (trending-ről) ezt a jelenséget nevezi a szakirodalom fear of missing out-nak (FoMO, félelem a kimaradástól). A FoMO-t úgy definiálják, mint átható félelem attól, hogy másoknak pozitív, meghatározó élményekben lehet

²⁵ Nemzeti Kibervédelmi Intézet, (2020), Közösségi Média biztonsága, első felvonás. Forrás: Kibertámadás! Podcast: <https://open.spotify.com/episode/6Ipa5edAJvwT4K7eGLO8PO?si=871b0ce832184b49&nd=1>, Letöltve: 2022.08.25.

²⁶ Galán Anita, (2014), Az internetfüggőség kialakulása és prevalenciája, https://metszetek.unideb.hu/files/201401_17_galan_anita_1.pdf, Letöltve: 2022.09.02.

²⁷ Kiss Tibor, (2018), Agresszió a cybertérben, <https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/16186/Agresszio%20a%20cyberterben.pdf?sequence=1> Letöltve: 2022.07.04.

²⁸ Nuray Şimşek, Şahin Derya, (2019), Internet Addiction, Cyberbullying, and Victimization Relationship in Adolescents: A Sample from Turkey. Journal of addiction nursing, 201-210. https://journals.lww.com/jan/Abstract/2019/07000/Internet_Addiction,_Cyberbullying,_and.10.aspx Letöltve: 2022.07.14.

része, amelyekből pedig az illető kimarad, ezért a FoMO erősen befolyásolja azt a vágyat, hogy folyamatosan kapcsolatban maradjon azzal, amit mások csinálnak.²⁹

3.1.1.6. *Digitális kompetencia hiánya*

Kutatások állapították meg, hogy az internet felhasználók (világ szinten több mint két és fél milliárd) kétharmada a közösségi médiákon keresztül tájékozódik. Ebből következik, hogy a különböző hírportálok óriási befolyással bírnak, hiszen az emberek elhiszik, amit az általuk látogatott weboldal ír. A nem megfelelő mértékű kétely könnyen eredményezheti az emberek megtévesztését. A médiatudatosság rendkívül fontos, hiszen a biztonságos internet használat és kompetenciák mellett, nagymértékben hozzájárul a csalások kikerüléséhez, hiánya pedig rengeteg veszélyt hordoz. A tudatosságnak ki kellene terjednie a számítástechnikai eszközök kezelésének alapszintű használatára, ide sorolva a billentyűzetet, monitort, de az alapvető szoftverek kezelése is elengedhetetlen pl.: Microsoft Office programok felhasználói szintű ismerete vagy a böngészőprogram megfelelő használata. A médiatudatosság rendkívül fontos, hiszen a biztonságos internet használat és kompetenciák mellett, nagymértékben hozzájárul a csalások kikerüléséhez, hiánya pedig rengeteg veszélyt hordoz.³⁰

3.1.1.7. *De facto kommunikációs sztenderd*

A Nemzeti Kibervédelmi Intézet Kibertámadás című podcastjének, Közösségi média, első felvonás nevű részében tárgyalják a közösségi médiák szerepét az emberek életében. A hazai kutatások is szemmel láthatóan mutatják, hogy az internetes és a különböző online platformok használata nagyon magas számokat produkálnak.³¹ 2018-ban a magyarországi lakosság átlagos napi internet fogyasztása 3,8 óra ez azonban a fiataloknál legalább 5,3 órára emelkedik. A 15-24 év közötti korosztálynál majdnem százszázalékos online felhasználói arányt mért a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, a mérések eredménye 98% lett. A 98%-ból 83% használja a Meta Messenger nevű kommunikációs alkalmazását, de a többi videó és hangüzenetet megosztó alkalmazás is nagy számokkal van jelen a statisztikákban.³² Ezek a számok alátámasztják a kijelentést, miszerint a kommunikáció nagy része online térben zajlik. Ez nem véletlen, hiszen az internet lehetőséget ad arra, hogy bárkivel, bárhol beszéljünk, óriási

²⁹ Andrew K. Przybylski, (2013), Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. Computers in Human Behavior, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0747563213000800#> Letöltve: 2022.08.25.

³⁰ Balázs László, (2021), Digitális kommunikáció és tudatosság, http://komnev.hu/wp-content/uploads/2021/02/TK13print_vegleges.pdf, Letöltve: 2022.08.02.

³¹ Nemzeti Kibervédelmi Intézet, (2020), A közösségi média veszélyei - ünnepi kiadás. Forrás: Kibertámadás! Podcast: <https://open.spotify.com/episode/2f62sbpiBbNrnSdxXMrF3i?si=a8f8e0a119b149d8&nd=1>, Letöltve: 2022.08.23.

³² Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, (2018), Lakossági internethasználat, online piackutatás, https://nmhh.hu/dokumentum/202180/lakossagi_internethasznalat_2018.pdf Letöltve: 2022.07.02.

mértékben megkönnyítve ezzel a kommunikációt és az információ-, illetve adat áramlást, amit az emberek ki is használnak, hiszen az információ és az adat manapság az egyik legnagyobb érték. Összességében elmondható, hogy az online kommunikációra használható platformok és weboldalak kerültek előtérbe a valós, személyes beszélgetés helyett.

3.1.1.8. Túlzott megosztás

A túlzott megosztás magában foglalja a személyes tapasztalatok szükségtelenül részletes feltárását, amelyben a felhasználók „többet árulnak el belső érzéseikről, véleményükről és szexualitásukról, mint személyesen vagy akár telefonon keresztül”. A túlzott megosztást a közösségi média problémás használatának egyik legelterjedtebb formájaként azonosították. A közösségi médiában a serdülők túlzott megosztása jelentős probléma a digitális korban, és potenciálisan online megszégyenítést, internetes zaklatást, személyazonosság-lopást, csalást és más biztonsági kockázatokat segíthet elő.

A közösségi média felhasználóival készített félig strukturált interjúk kvalitatív elemzésével Kennedy 2018-ban megállapította, hogy a túlzott megosztás a közösségi médiában a norma, és a valahova tartozás vágyával társul. A túlzott megosztás szorongással, figyelemfelkeltéssel és problémás közösségi médiahasználattal járt. Ezek az eredmények arra utalnak, hogy az online térben történő túlzott megosztásnak van néhány közös vonása a technológiával kapcsolatos viselkedési függőségekkel.³³

3.1.1.9. Személyre szabott kínálat

Az internethasználók száma folyamatosan nő, a piac pedig próbálja kielégíteni az egyre lehetetlenebbnek és bonyolultabbnak tűnő igényeket. A web 3 korszak hozta magával a az online tér személyesebbé tételének szükségét. Az emberek már nem csak azért böngészik az internetet, hogy kapcsolatot tartsanak, vagy teremtsenek, hanem számtalan szabadidős tevékenységet végezhetnek rajta keresztül, esetleg dolgozhatnak vagy unalmas pillanataikat tölthetik ki tartalommal. A multimédiás cégek ezeknek a tevékenységek segítése és kényelmesebbé tétele érdekében elkezdtek személyre szabni a kínálatot. Ennek egyik leglátványosabb eszköze a reklám. Az élénk tároló információ mennyiséget mi magunk is személyre tudjuk szabni. A randi appokon és weboldalakon különösen kiemelt funkció az egyedi keresés. Ezt mind az elkövetők, mind az áldozatok számára lehetőség, egyik részről megkönnyíti a behálózást, a másik fél, pedig céltudatosabban kereshet partnert, így nem kell

³³ Reza Shabahang, Hyejin Shim, (2022), Oversharing on Social Media: Anxiety, Attention-Seeking, and Social Media Addiction Predict the Breadth and Depth of Sharing, Psychological Reports, <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/00332941221122861> Letöltve: 2022.08.20.

olyan emberek között válogatnia, akik például életvitele vagy életkora számára a komfortzónán kívül esik. A személyre szabás egyfajta profilozás, a cégek szinte teljes képet kapnak az illetőről és az alapján a számára érdekes és releváns információkat mutatják az interneten, folyamatos dopamin löketet adva a felhasználónak. Ez nagymértékben hozzájárul az internetfüggőség kialakulásához.³⁴

3.1.1.10. Ünnepek

Az ünnepek ideje alatt az emberek sokkal érzelmesebbek, a magányos emberek még inkább vágnak egy társra, romantikus kapcsolatra. A túltengő érzelmek miatt, sokkal figyelmetlenebbé válunk, kutatások bizonyították, hogy az interneten eltöltött öt perc után elkezd oldódni az önkontroll, függetlenül az illető személyiségétől, és ez a kontrollvesztés megnyilvánulhat pl.: kommentelésben.³⁵

3.2. Elkövetői oldal

Az elkövetőket a kiberdeviancia jellemzi. A kiberdeviancia online térben megnyilvánuló olyan magatartás, amely a társadalom által egyáltalán nem, vagy csak szűk rétegek által elfogadott, rosszsallást kiváltó, normasértő habitus. Veszélyes az egyénre és a közösségre.

Az elkövető számára három elem szükséges a csalás megvalósításához. Az első és legfontosabb a lehetőség. Az online tér ezt nagymértékben megkönnyíti, hiszen globális elérhetőséget biztosít szinte bárkihez. A romantikus csalók a közösségi médiákon és társskereső alkalmazásokon, weboldalakon való megjelenésük, pedig még célzottabb lehetőséget kínál. A második elem a pénzügyi nyomás. A csalások motivációja a vagyoni haszonszerzés, tehát a nyomás többnyire megvalósul. Ez több okból is bekövetkezhet, pl.: létminimum megteremtése vagy a meglévő életszínvonal fenntartása, esetleg annak javítása. A harmadik komponens a racionalizálás, melynek funkciója a csaló erkölcsi normáinak a bűncselekmény elkövetésével való tény összeegyeztetése, tudatosítása önmagában.

A csalók miután elhatározzák magukat a bűncselekmény elkövetése mellett megkezdődik a megvalósítás szakasza. Elkezdnek hamis profilokat készíteni, más emberek személyazonosságát, képeit felhasználva. Népszerűek a magas beosztású, amerikai haditengerészek, katonák, gyakori az orvos és mérnök, hiszen ezek mind olyan munkák,

³⁴ Nemzeti Kibervédelmi Intézet, (2020), A közösségi média veszélyei - ünnepi kiadás. Forrás: Kibertámadás! Podcast: <https://open.spotify.com/episode/2f62sbpiBbNrnSdxXMrF3i?si=a8fbe0a119b149d8&nd=1>, Letöltve: 2022.08.23.

³⁵ Nemzeti Kibervédelmi Intézet, (2020), A közösségi média veszélyei - ünnepi kiadás. Forrás: Kibertámadás! Podcast: <https://open.spotify.com/episode/2f62sbpiBbNrnSdxXMrF3i?si=a8fbe0a119b149d8&nd=1>, Letöltve: 2022.08.23.

amelyek kellő komolyságot, hivatástudatot igényelnek, ezáltal megbízhatóságot sugároznak az áldozat irányába. Ezek a kreált felhasználók általában kifejezetten helyes/szép emberek képeit mentik le. Gyakori az özvegy, jó vagy meglehetősen tehetős vagyoni helyzettel rendelkező profil. Ez azt engedi feltételezni a potenciális áldozat számára, hogy beszélgetőpartnere jómódú, tehát nem fog pénzt kérni, amennyiben mégis, gond nélkül visszafizeti a kölcsönt. A beszélgetések célja elsősorban a behálózás, az áldozat szerelembe ejtése. A csalók úgy tesznek, mintha törődnének az áldozataikkal.³⁶ A bensőséges, romantikus kapcsolat kialakítását különböző kifejlesztett praktikákkal érik el, pl.: folyamatos chatelés. Az elkövetők folyamatosan személyes találkozókat, videó chat beszélgetéseket ígérnek, ezek azonban sohasem fognak megtörténni. Előre kitalált kifogások, közbejövő halaszthatatlan teendők gátolják meg a kicsit is személyesebb interakciókat. Ahogy egyre tovább húzza az átverést, figyeli az áldozat összes reakcióját és amikor úgy érzi alkalmas az időzítés ő maga ajánlja fel a találkozás lehetőségét. Ez azonban valamilyen külső, állítása szerint tőle független ok miatt meghíúsul pl.: katonánál a vezetőség nem engedi el, zárolják a számláját és így nincs pénze az utazásra. Sokszor előfordul, hogy balesetet szenved az illető és a kórházi kezelésekre kér pénzt. A csalók minden esetben több indokkal és magyarázattal rendelkeznek, hogy az akadály leküzdése érdekében miért kell az áldozatnak pénzt utalnia. Többször kihangsúlyozza beszélgetéseik során, hogy innentől kezdve a találkozás már nem rajta múlik, hanem az áldozaton. A törbe csalt személy büntudata, kíváncsisága és romantikus érzelmei, valamint a nyomás hatására elutalja a pénzt. A sikeres tranzakció után a csaló eltűnik, az áldozatot letiltják a különböző platformokon és elérhetetlenné válnak. Az áldozat sokáig reménykedik, hitegeti magát, hogy ez valamilyen technikai probléma lehet, meghibásodás a szerverekben vagy bármilyen félreértés. Később jön a realizáció, miszerint csalás áldozata lett.

A romantikus csalások rengeteg gyakorlást és profizmust, szinte már szaktudást igényelnek. Olyan szofisztikált, manipulatív módszereket alkalmaznak, amelyek az áldozatok számára fel sem tűnnek. A megtévesztést nehéz észrevenni. A romantikus csalást pedig még nehezebb, hiszen ilyenkor az áldozat mély és erős érzelmeket táplál azzal a személlyel szemben, aki őt átveri. Ez nem véletlen, a bűnözők rendkívül valódinak és gondoskodónak tűnnek. Céljuk, hogy a lehető legrövidebb idő alatt, olyan mély kapcsolatokat építsenek ki, hogy a velük szemben

³⁶ Tom Sorell, Monica Whitty, (2019), Online romance scams and victimhood. Security Journal, 342-361.
https://romancescamsnow.com/wp-content/uploads/2019/01/Sorell-Whitty2019_Article_OnlineRomanceScamsAndVictimhood.pdf Letöltve: 2022.08.05.

álló bármit megtegyen számukra. Bensőséges, bizalmas viszonyt alakítanak ki. Kihasználják a másik személy magányát.

3.2.1. Elkövetői magatartást magyarázó kriminológiai elmélet

A racionális döntéshozatal elmélete az emberi viselkedés megértésének érdekében született. Egyes kutatók a bűnözést közgazdasági szempontok alapján vizsgálták és közgazdasági fogalmakkal vetették össze. A bűnözést foglalkozásként értelmezték, a bűnözők, pedig racionálisan választanak egy bűncselekményt, amely maximalizálja az elégedettségét és megélhetésüket biztosítja. A bűnözői lét nagyobb valószínűséggel kerül kiválasztásra, amikor a jogi lehetőségek kevésbé kifizetődőek az egyén számára, vagy ha a bűnelkövetés kismértékű büntetési tételt szab ki, ezért is leginkább a vagyonellenes (pl.: csalások) jogsértések körében ismert ez az elmélet. A racionális döntéshozatal elméletek azt feltételezik, hogy az egyének teljes körű ismeretekkel rendelkeznek döntési alternatíváikról, azok kimenetelének valószínűségéről és következményeiről. Az internetes csalók az általuk elszenvedett marginalizálódásból és kizsákmányolásból fakadó kiábrándulási tapasztalataikkal indokolják cselekményeiket. Az internetes csalás volt a legopportunistább eszköz a vagyoni előny megszerzésére. Az előzetes eredmények arra is utalnak, hogy az internetes csalók fiatalabb generációja (20 és 24 év közötti) azért sodródott a csalásba, mert az idősebb csalók luxus életmódja inspirálta őket. Az internetes csalás emellett költséghatékony, kezdő bűnelkövetők kiugró tevékenysége.³⁷

3.2.2. Elkövetési módszerek

Az elkövetők a módszereiket folyamatosan bővítik és fejlesztik. A módszereiket segítik a továbbiakban felsorolt tényezők. Az áldozatokkal ellentétben minél több ilyen tényező valósul meg, annál kedvezőbb számukra a kibertér.

3.2.2.1. Anonimitás

Az online tér adta anonimitás kihasználása az egyik leginkább a csalók előnyére fordítható lehetőség. A személyes, offline térben történő interakciók elkerülésével teljesen ismeretlen tud maradni a valódi énük. Az álca fenntartásának érdekében az elkövetők képesek hamis okiratokat is beszerezni.

³⁷ Alain Claude Tambe Ebot, Mikko Siponen, (2014), Towards a Rational Choice Process Theory of Internet Scamming: The Offender's Perspective.
https://www.researchgate.net/publication/271527329_Towards_a_Rational_Choice_Process_Theory_of_Internet_Scamming_The_Offender%27s_Perspective, Letöltve: 2022.08.04.

3.2.2.2. *Behálózás*

Elsősorban ártalmatlan ismerkedésnek tűnik, a célja viszont a potenciális áldozat megtévesztése. A köznyelv elsősorban a szexuális cselekményre való rávétellel azonosítja. Úgy gondolom itt is helytáll, hiszen ugyan azokat a módszereket használja és az online térben elkövetett romantikus csalások esetében is valósulhat meg az interneten keresztül szexuális tevékenység.

3.2.2.3. *Profillopás*

Az online térben elkövetett romantikus csalások kulcsfontosságú eleme egy, esetleg több, jól felépített álprofil. Az áldozat a profillal kommunikál, azzal találkozik és arról dönti el, hogy lát-e esélyt bármilyen kapcsolat kialakítására. A kamu profilhoz hozzá tartozik a kitalált/ellopott emberek személyisége is. A közösségi médiákon és randi oldalakon feltöltött profiljaikat frissítik, a trendeknek megfelelő, modern külsejű és ideológiájú álprofilhoz hoznak létre. Kialakítanak egy sémát, amelyet alkalmaznak az áldozataikkal folytatott beszélgetéseik során. A sikeres megtévesztések után levonják a következtetéseket, kudarc esetén tanulnak hibáikból és másképp kommunikálnak a következő alkalommal.

3.2.2.4. *Kommunikáció*

A karakter kommunikációján rengeteg minden múlik, a csalók folyamatosan kísérleteznek a legcélravezetőbb szavak használatával. Próbálnak minél gyorsabban az áldozatok bizalmába férközni, ezt pedig bókokkal, és romantikus üzenetekkel érik el. Folyamatosan elérhetőek az áldozatok számára, eltűnésük, késői válaszadásuk legfeljebb a pénzkérés előtt történik meg, de ezt is az őket ért szerencsétlenségnek álcázzák, így még inkább az áldozat szimpátiájának elnyerésére törekednek. A megtévesztett ezt úgy éli meg, hogy az elkövető folyamatosan kereste őt az elmúlt időszakban, de a csalóval történt incidens annyira komoly, hogy még válaszolni se tudott számára, pl.: annyira súlyos sérüléseket szerzett. Ez még inkább a kért pénz elutalására ösztönözi az illetőt.

3.2.2.5. *Idő szűke (kapcsolatban és később az utalásnál)*

A csalók egyik technikája a minimális gondolkodási és döntési idő hagyása egy-egy szituációban. A behálózás elején gyorsítják az érzelmek kialakulását, rendkívül rövid időn belüli mély érzelmek hangoztatásával csavarják az ujjuk köré az áldozatot. Ennek a technikának a hatására az áldozat nehezen képes racionális döntést hozni, hiszen az érzelmi nyomás mellett megjelenik az idő szűke, ami fokozottan emeli a stressz szintet.

3.2.2.6. *Áldozatnak adja ki magát*

A csalók a pénzt valamilyen baleset, szerencsétlen események megoldásához kérik. Kifejezik mennyire sajnálják és rosszul érinti őket az elmaradt találkozó. Elhítetik az áldozattal, hogy a körülményekre való tekintettel igazából ők sokkal nagyobb áldozatai a szituációnak, hiszen legalább ők is annyira várták a személyes interakciót, ha nem jobban, de ők még emellé a csalódottság mellé balesetet szenvedtek, esetleg ellehetetlenítették a helyzetüket, vagy hasonló más akadályozó tényezővel magyarázzák távol maradásukat. A végén saját magukat állítják be nagyobb veszteséget elszenvedőnek. Az átvert személyekben szimpátiát és sajnálatot vált ki, ami még inkább arra készíti őket, hogy adjon pénzt partnerének.

4. KIBERTÉRBEN ELKÖVETETT BŰNCSELEKMÉNYEK NYOMOZÁSI SAJÁTOSSÁGAI

A kibertérben elkövetett bűncselekmények a hatóságok tudomására kétféleképpen juthatnak. A rendőrség monitorozó tevékenysége során realizálhatják, hogy törvénytörő cselekmény történt pl.: gyermekek szexuális kizsákmányolása. A másik lehetőség a sértett bejelentése. A romantikus csalások esetében a nyomozás csakis sértetti vagy tanú bejelentés alapján indul.

Magyarországon a bűncselekmények nyomozását függetlenül attól, hogy az a kibertérben vagy azon kívül követik el, a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény szabályozza. A kibertérben megvalósuló bűncselekmények viszont olyan speciális eljárásokat vagy eszközöket követelhetnek meg, amelyeket a hagyományosnak mondható bűncselekmények nyomozásánál nem feltétlenül kell igénybe venni. A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény nem rendelkezik külön a digitális bizonyítékokról. Kiberbűncselekmények esetén a nyomozás több szakaszában is megjelennek olyan nehézségek, amelyek a hagyományos bűncselekményeknél nem merülnek fel. Több nyomozati cselekménynél vannak eltérések, például: kutatás, lefoglalás, szemle, leplezett eszközök.

Az egyik legnagyobb kihívás, amellyel a nyomozó hatóságnak szembe kell néznie egy kiberbűncselekmény felderítésénél az a bizonyítékok számítástechnikai eszközön való elhelyezkedése. A digitális adat olyan adat, amely egy kódolási eljárással jön létre, képes az elektronikus dokumentumnak és annak előállítójának, valamint a benne lévő adatnak az azonosítására.

Az elektronikus bizonyítékoknak minősülő adatot a számítástechnikai hardver-eszköz merevlemeze, vagy egy felhő alapú adattár tartalmazza. Ezek az adatok jellegüket tekintve könnyen manipulálhatók, ezért lefoglalásukkor nem elég magát a létezésük tényét rögzíteni, hanem bizonyítani is kell azt, hogy az adat tényleg a gyanúsítottól származtatható. A lefoglalt adatot például hash kulcsok generálásával lehet biztosítani. A kulcsot fel kell tüntetni a kutatás jegyzőkönyvében is, így amennyiben bármilyen változás kerül a lefoglalt bizonyítékba, azt a hash betű-és számsorában észlelni fogjuk. Egy másik felmerülő probléma az adatok mérete. Manapság óriási mennyiségű adatot tárolhatunk, ez viszont a rendőrség számára azért is okoz nehézséget, mert rengeteg már korábban lefoglalt adatot tárolnak, esetleg még folyamatban lévő eljárásokból, valamint a bűnelkövetők esetenként akár 8 TB-os adathordozóval is rendelkezhetnek, míg a forenzikus osztály több, 2 TB-os adathordozókkal végzi a lefoglalást.

Az egyik legnagyobb problémát az jelenti, hogy a számítástechnikai eszközön tárolt adatokhoz hozzá kell férni. Ezen adatok eléréséhez több védelmi rendszeren kell keresztüljutni, maga a számítástechnikai eszköz és az elkövető által használt legtöbb fiók is el van látva valamilyen, a rendszerbe való bejutást gátló titkosítással vagy zárolással.

A fent említett nehézségek a romantikus csalások nyomozása során is felmerülnek és olyan kihívások elé állítja a rendőrséget, amelyek leküzdése nagyon modern technológiát és eszközöket igényelnek, például: titkosítás, jelszavak feltörése. A csúcstechnológiás felszerelés mellett az elméleti tudás, technika hiánya is megjelenik. Az online térben elkövetett csalás nyomozása során az OSINT (Open Source Intelligence) eszközök ismerete nyújthat nagy segítséget.

A közösségi médiákon keresztül elkövetett bűncselekményeknél az OSINT kifejezetten a nyomozás előremenetlét segíti, hiszen az egyes személyek kapcsolatrendszerét, vagy véletlenül megosztott információikat (például egy képen a háttérben egy épület, esetleg tárgy, ami az ő online személyazonosságával nem összeegyeztethető) segít összegyűjteni.³⁸

³⁸ Nyeste Péter, (2019), A bűnügyi hírszerzés kézikönyve. Budapest: Dialóg Campus Kiadó, http://real.mtak.hu/108971/1/Web_PDF_A_bunugyi_hirszerzes_kezikonyve.pdfsessionidA10C3F89D0039B6B7AA7C6DCC8C40B4Bsequence1 Letöltve: 2022.07.18.

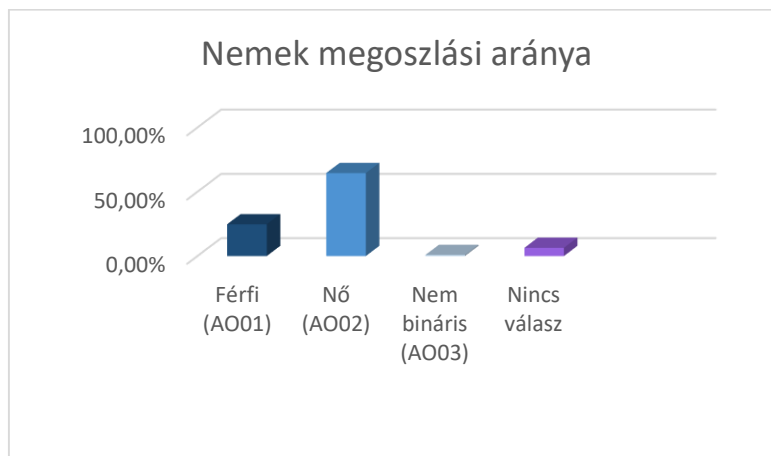
5. KÉRDŐÍVES KUTATÁS

A kutatásom során felállított hipotéziseim igazolása érdekében online kérdőívet készítettem. Szerettem volna a lehető legtöbb embert elérni, ezért választottam az online kérdőívet, így szélesebb körű képet kaphattam a témáról alkotott véleményükkel kapcsolatban. A kérdőívben szereplő kérdések mindegyikét úgy tettem fel, hogy valamelyik hipotézisemre választ adjon. A kérdésekre több válaszlehetőséget adtam meg, de minden esetben hagytam helyet a kitöltő számára a saját, egyedi válasz lehetőségéhez. A válaszoknak több típusát használtam fel, megjelenik benne a Liktert-skála vagy a válasz adásától való elállás lehetősége. Elsősorban célirányosan olyan Facebook csoportokban osztottam meg a kérdőívet, ahol internetes csalások, romantikus csalók áldozatai a tagok. Ezek a közösségek zártak, nem engedélyezik bárki számára a belépést. A tagok többnyire éltesebb korú hölgyek, de akadnak férfiak is, bár jóval kisebb számban. Az adminisztrátorok folyamatosan jelen vannak a csoportokban, szabályoznak és figyelik a belépett profilokat. A poszt mellé egy, az online romantikus csalás bűncselekményére felhívó plakát képét csatoltam. A plakát sokak tetszését elnyerte, figyelem felhívó hatása volt. Többen jelentkeztek történetük elmesélésére, a jelentkezőknek interjú formájában adtam lehetőséget a véleményük és tapasztalatuk részletes ismertetésére. Ezekben a speciális csoportokban való megosztások nem hoztak nagy kitöltés számot, így kénytelen voltam szélesebb körben közzétenni a kérdőívemet. Összesen 607 darab kitöltés érkezett. A válaszok változatosak, a kérdőívben a demográfiai részen kívüli kérdéseket egy általam részben kitalált történet köré építettem. A történetet úgy írtam meg, hogy a lehető legtöbb indulatot váltson ki az olvasóból, a cselekményeket felnagyítottam, a karaktereket provokatív tulajdonságokkal ruháztam fel és a lehető legtöbb közhelyet használtam. A történet cselekménye egy lány köré épül, aki romantikus csalás áldozatává válik.

5.1. Kérdőív eredményeinek elemzése

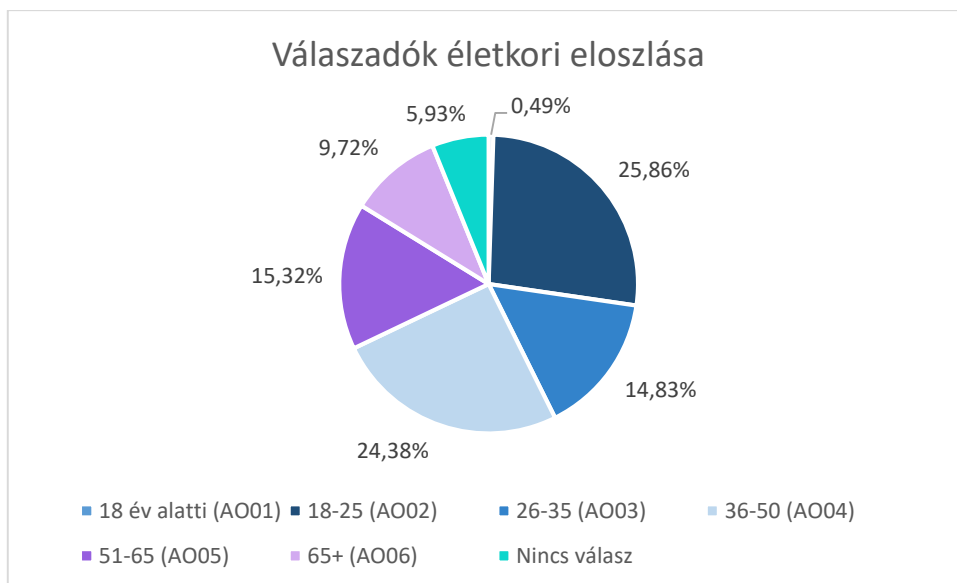
Az első három kérdésemnél demográfiai adatokra voltam kíváncsi. A 607 fő kitöltőből 150 férfi volt, 392 nő, 5 személy nem bináris és 39 személy nem adott választ erre a kérdésre, 21-en befejezetlen vagy megjelenítettlen eredményt adott. A dupla annyi női kitöltés szám is jól mutatja, hogy a kérdőívem megosztása elején az áldozatokat gyűjtő csoportokban is többségben vannak a nők. A magas női kitöltő számot indokolhatja az is, hogy a nők aktívabbak és többen vannak a Facebook közösségi média platformján, mint a férfiak.³⁹

³⁹ Statista, (2022), Share of Facebook users in the United States as of June 2022, by gender. <https://www.statista.com/statistics/266879/facebook-users-in-the-us-by-gender/>, Letöltve: 2022.07.04.

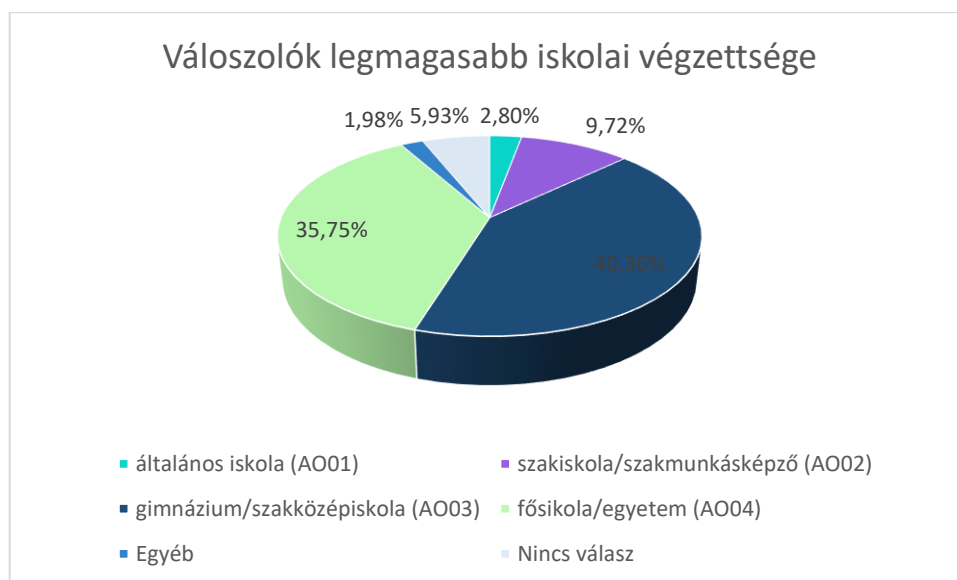
1. diagramm: Nemek eloszlási aránya (Forrás: Saját szerkesztés)

A második kérdéssel a kitöltő életkorára kérdeztem rá. Legkisebb százalékot a 18 év alatti korcsoport ért el, három fiatal korú kitöltőm volt. 157 személy jelölte a 18 és 25 év közötti intervallumot, ez lett a második leggyakoribb korosztály. 90 fő 26 és 35 év közötti kitöltőm volt. A legnagyobb számú kitöltővel rendelkező korosztály a 36-50 év közötti volt, 148 darab kitöltővel. 93 darab kitöltő a 51 és 65 év közötti személyektől, 65 év feletti személy, pedig 59 fő volt. 36 kitöltő nem szeretett volna válaszolni, ezen felül 21-en befejezetlen vagy megjelenítetlen választ adtak. A romantikus csalások elsősorban az idősebb korosztályokat érintik, hiszen ők rendelkeznek vagyonnal, gyakran magányosak és internetes kompetenciáik túlnyomó többségben hiányosak.

2. diagramm: Válaszadók életkori eloszlása (Forrás: Saját szerkesztés)

A harmadik kérdés a legmagasabb iskolai végzettségre irányult. 17 ember jelölte meg az általános iskolát, 59 személy a szakiskolát/szaktanulmányképzőt. A legmagasabb százalékot a gimnázium/szakközépiskola érte el 245 darab kitöltéssel. A második leggyakoribb válasz, 217 darab jelöléssel a főiskola/egyetem volt. 36-an nem adtak választ és 12 fő saját választ adott meg. A saját válaszok között megjelent több esetben a PhD fokozat, OKJ képzés.

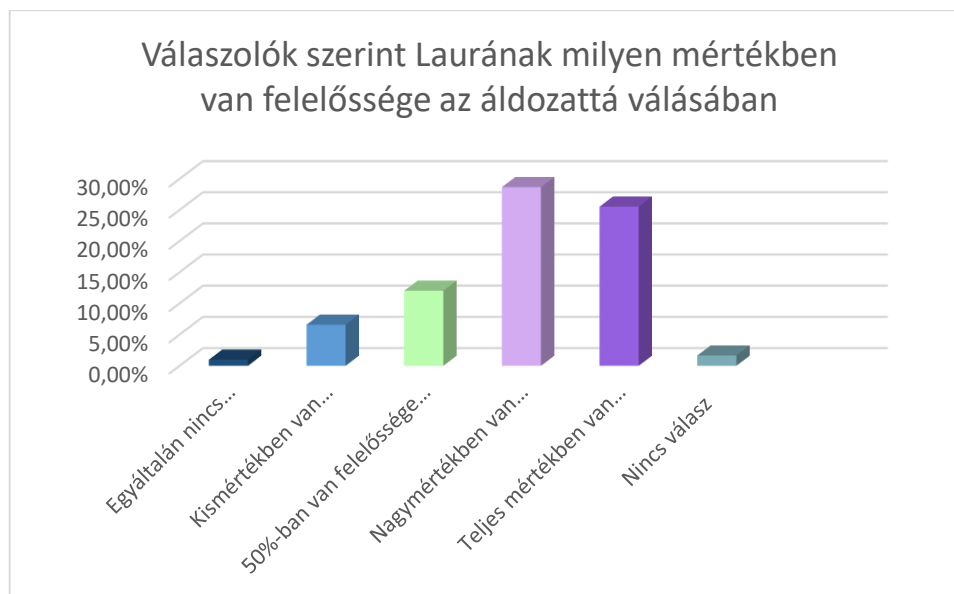
3. diagramm: Válaszoló legmagasabb iskolai végzettsége (Forrás: Saját szerkesztés)

A demográfiai kérdések után illesztettem be a történetet, amellyel kapcsolatban tettem fel a további kérdéseimet. A történet főszereplője Laura, aki internetes romantikus csalás áldozatává vált. Laura egy fiatal lány, aki magányos és párkapcsolatra vágyik. Az interneten kezdett el ismerkedni, ahol hamar beleszeretett egy férfiba. A magát Barry Alannak nevező férfi állítása

szerint balesetet szenvedett, a kórházi kezelések kifizetésére, pedig Laurától kért pénzt. Az utalás után eltűnt, a lány nem tudja elérni, a pénzét nem kapta vissza.

Az negyedik kérdéssel azt szerettem volna felmérni, hogy az emberek felelősnek vélik-e Laurát, azért, mert csalás áldozata lett, valamint, amennyiben úgy gondolják Laurának is van része az áldozattá válásában, milyen mértékben járult hozzá. A Liktert-skálán öt fokozatot adtam meg, az egyes az jelentette, hogy Laurának egyáltalán nincs felelőssége, abban, hogy áldozattá vált, ezt mindössze hat személy választotta. A második fokozatot már többen, negyven fő válaszolta, szerintük kis mértékben Laura is hibás. 73 személy véleménye szerint 50 %-ban Laura tehet arról, hogy átverték. A legtöbb válaszadó négyesre értékelte Laura felelősségét, ez azt jelenti, szerintük nagymértékben van Laurának felelőssége a vele történetekkel kapcsolatban. Sokan, 115-en vélték úgy, hogy teljes mértékben Laura hibája az áldozattá válása. Az eredmények jól mutatják, hogy az emberek szerint az áldozatnak nagy felelőssége/résztvétele van abban, hogy átverték. Az áldozat hibáztatása igen nagy mértékeket ölt, ami azért is releváns és problémás, mert a társadalom által hibásnak vélt személy nem fog bejelentést tenni a rendőrségen, szégyelli a vele történeteket. Az események hatóságok felé való bejelentésének elmulasztása növeli a bűncselekmény látenciájának mértékét, lassítja a nyomozást. Az áldozat nem osztja meg családtagjaival, ismerőseivel a traumát, ebből kifolyólag előfordulhat, hogy ők is bele esnek a behálózásba. Az áldozat hibáztatása súlyos lelki sérüléseket is okozhat, önhibáztatás, tehetetlenség, segítség nélkül maradás érzését kelti az illetőben, továbbá hatással van az áldozat interpszichés működésére is. Ezen felül megerősítheti az elkövetői oldalt, miszerint a bűncselekményről nem ő tehet, az áldozat hibájából következett be. Az elkövető kevésbé érez büntudatot, úgy gondolja az általa átvert személy önként adta át a pénzét, továbbá a társadalom is az áldozatot hibáztatja, nem pedig a bűnelkövetőt.⁴⁰ A kibertérben elkövetett romantikus csalásoknál az áldozat hozzájárulása a bűncselekményhez fokozottan megjelenik, hiszen a jogsértésnél az áldozat önként utalja el a pénzét, kerül adóságba, hogy finanszírozni tudja a behálózó személy kéréseit.

⁴⁰ Z. Papp Zsuzsanna, (2017), Az áldozathibáztatás pszichológiai magyarázata. Alkalmazott Pszichológia, 77-97. https://ap.elte.hu/wp-content/uploads/2017/10/AP_2017_1_Z_Papp.pdf Letöltve: 2022.07.27.

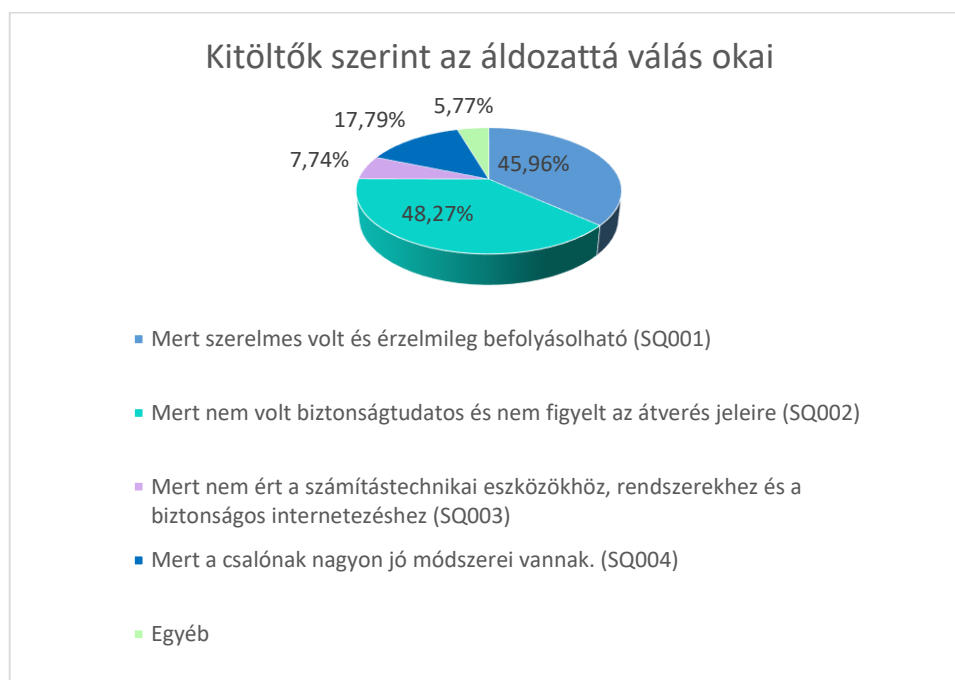
4. diagramm: Válaszolók szerint Laurának milyen mértékben van felelőssége az áldozattá válásban
(Forrás: Saját szerkesztés)

Az ötödik kérdéssel arra kérdeztem rá, hogy a kitöltők véleménye szerint miért válhatott Laura a csaló áldozatává. Ebben az esetben is adtam olyan válaszalternatívákat, amelyek a saját véleményem szerint a leginkább okai lehetnek az áldozattá válásnak. Sokan úgy gondolták a szerelem és érzelmi befolyásolhatóság miatt eshetett a csaló csapdájába a hölgy, ezt 279-en jelölték válasznak. A legtöbben, 293-an Laura biztonságtudatosság hiányának és a figyelmetlenségének tulajdonítják a csaló sikerét. Az internethez, valamint az eszközökhöz és a számítástechnikai rendszerekhez való hozzá nem értést 47 ember gondolta kiváltó oknak. 108 személy a csalók behálózó képességét véli a probléma indikátorának. 149 személy válasza befejezetlen vagy megjelenítetlen. 35-en egyéb, saját választ adtak meg. Az egyedi válaszok nagy része Laurát kompromitáló, esetenként őt minősítő obszcén megjegyzések voltak. Ez szintén tükrözi, hogy az emberek mennyire is az áldozatot hibáztatják egy ilyen szituációban. A negatív válaszok nagy része vonatkozott Laura nemére, de sokan gondolták, úgy, hogy az áldozat nem keres igazi szerelmet, hanem ő maga is pénzért ismerkedik az interneten. Érkeztek építő jellegű válaszok is, pl.: *„Bizonyos megközelítés alapján a fenti válasz lehetőségek mindegyike. Ha valaki lelkiállapotba olyan, hogy érzelmileg befolyásolható, nem igazán gondolkodik racionálisan, sokkal inkább a pillanat hevében cselekszik. Biztonság tudat és az árverés jeleit egyértelműen figyelmen kívül hagyta, ami betudható a biztonságos internetezés hiányának. Véleményem szerint a nagy egészben 50%-ban felelős az egyik fél, hogyha átverik, akár hiszékenységből, tudatlanságból, pillanat hevéből, mindazonáltal ez a másik felet egyáltalán nem mentesíti a tette alól”*;

„Mert valószínűleg rossz mintákat hozott a családjából minden téren”;

„Itt több válasz is igaz. Az áldozat befolyásolható érzelmileg labilis, a csalóknak jól bevált módszereik vannak.”(válaszolók saját válasza)

A megjelenített válaszokból jól látszik, hogy egy ilyen erős érzelmi befolyással járó bűncselekmény esetén az áldozatnak a megfelelő tudatosság, stabilitás nélkül nagyon nehéz védekeznie. A vélemények összegzése arra is rávilágít, hogy nem egy tényező tesz valakit áldozattá, hanem több oka is lehet annak, hogy valakit a csalók sikeresen behálóznak.

5. diagramm: Kitöltők szerint az áldozattá válás okai (Forrás: Saját szerkesztés)

A hatodik kérdésem a prevencióra irányult. Arra voltam kíváncsi, hogy a kitöltők szerint, hogyan lehetne egy ilyen jellegű bűncselekményt megelőzni. 162 ember gondolta, úgy, hogy erre a kérdésre a válasz az elkövetők szigorúbb büntetésében rejlik. 118 fő jelölte válaszként az iskolai és munkahelyi számítástechnikai és rendszerhasználati képzéseket. A legtöbben, összesen 296-an vélték, úgy, hogy a társkereső oldalakon és közösségi média platformokon közzétett figyelemfelhívásokkal lehetne a legjobban védekezni a romantikus csalók ellen. Szintén magas aránnyal választották az iskolai és munkahelyi bűnmegelőzési tájékoztatást, mint prevenciós módszer. 149 visszajelzés befejezetlen vagy megjelenítetlen. 47 személy adott saját választ. A kérdés válaszáinál újra megjelentek a Laurát hibáztató megjegyzések, többen butának titulálták. A válaszolók egyet értettek abban, hogy mindegyik egy kiváló megelőzési lehetőség, sokan írták válaszukban, hogy a felsorolt lehetőségek mindegyikét tartaná a leghatékonyabb megoldásnak. A legtöbbet szerepelt és hangsúlyozott válasz a tudatosítás és a bűncselekmény minél nagyobb köz- és médiafigyelme volt.

„Média, rádió, tv, felhívásokkal.”;

„Több ilyen jellegű eset bemutatásával, média, de az oktatásban is bevezetném ezt a fajta ismeretterjesztést.”;

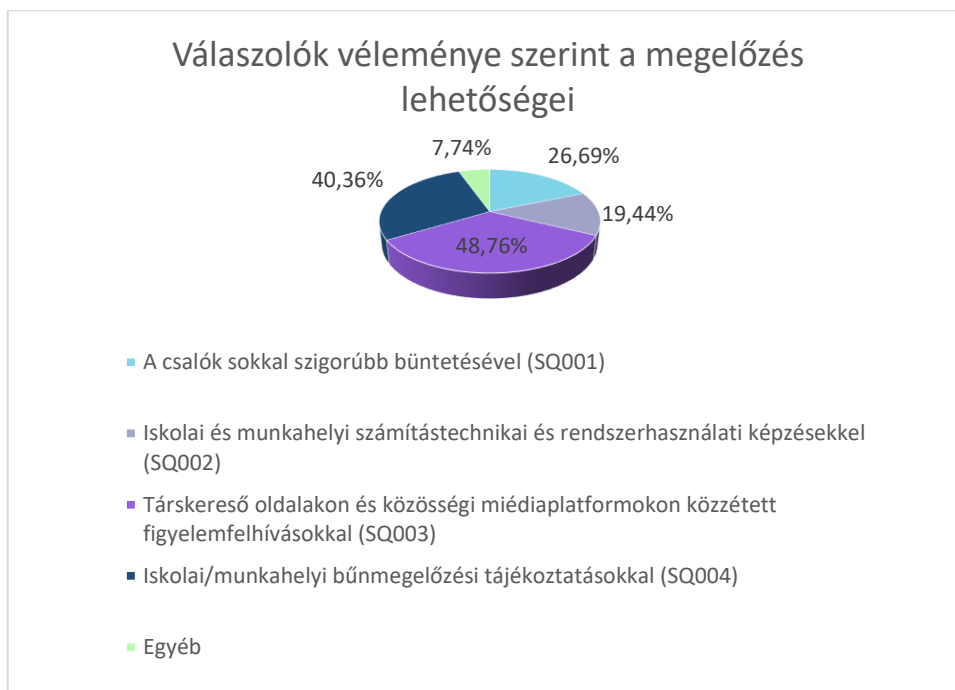
„Idősebbek részére tv vagy rádiós felületen tájékoztatással.”;

„Rengeteg youtube videó foglalkozik mindenfajta csalással angol nyelven, jó minőségű magyar nyelvű csatorna is hasznos lenne”;

„Bármiféle edukálással - esettanulmányok elérhetővé tételével, sértetti csoportok megalakulásával stb.”;

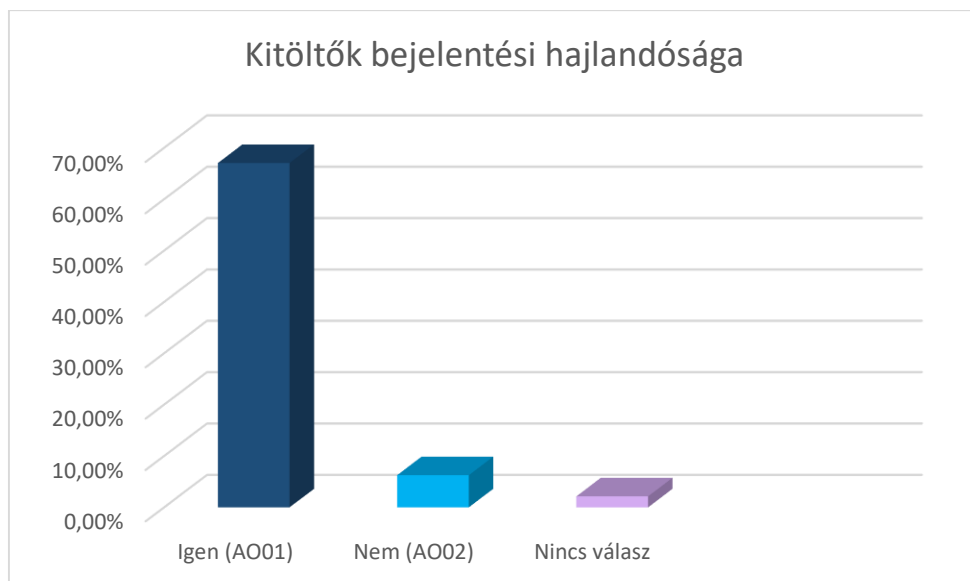
„Nagyon várom, hogy a rendőrség vagy a bűnüldöző szervek Magyarországon is felfedezzék az internetes csalók elleni fellépés fontosságát, internetes platformokon hirdessék, hogy üldözik az ilyen eseteket, az áldozatok nyugodtan fordulhatnak hozzájuk. Sokkal nagyobb a probléma e mögött, ami a felszínen látszik. Nem kell ehhez társkereső alkalmazásokon lenni, egyéb social network területen is ott vannak a csalók. Nem csak a fiatal korosztályt találják meg, hanem az idősebbeket is, akik talán még nagyobb naivsággal vannak az internet felé.”(válaszolók saját válasza)

Összességében a válaszok jól mutatják, hogy a megelőzés lehet az első számú fellépési lehetőség a csalások ellen. A reakciókban több helyen is megjelenik a rendőrség, mint potenciális platform a felhívás és tudatosítás számára. Ezen felül kiemelném mind a fiatalabb korosztály, mind az élteőbb korú emberek kiber biztonságra való tanítását, hiszen nem csak a fiatalok és nem csak az idősek lehetnek áldozatok. A csalók behálózó képességének, kortól és nemtől függetlenül, bárki áldozata lehet.

6. diagramm: Válaszolók véleménye szerint a megelőzés lehetőségei (Forrás: Saját szerkesztés)

A hetedik kérdésem a rendőrségre irányult. Az érdekelt, hogy ha a kitöltő áldozattá válna, jelezné-e a rendőrségnek. Az emberek nagy része igen, jelezné, 407-en jelölték meg ezt a választ. 38-an nem jelentenék be, 13 személy nem szeretett volna válaszolni. 149 személy válasza befejezetlen vagy megjelenítetlen. Úgy gondolom, hogy a 60%-os igen válasz (amennyiben hozzá vesszük a nem válaszoltak és a befejezetlen vagy megjelenítetlen százalékokat, a 60% még növekedhet is) egy jó arány, de azt is jelenti, hogy a rendőrségnek lehetőség szerint javítania kellene a közmegítélésén. Az igen válaszok mértékével elletétben áll a látencia nagysága ennél a Bűncselekménytípusnál, ezt alátámasztja a kutatásom során végzett interjúm, amelynek egyik alanya sem tett bejelentést a rendőrségen.

7. diagramm: Kitöltők bejelentési hajlandósága (Forrás: Saját szerkesztés)

A következő kérdéssel, az előző kérdésre (jelezné-e a rendőrség számára az incidenst) igennel válaszoló emberek véleményét szerettem volna kikérni. Arra voltam kíváncsi, hogy miért jelezné a rendőrségnek a történeteket. 65-en a rendőrségbe vetett bizalmuk miatt tenne bejelentést, míg 158 személyt inkább az elkövető büntetése motiválna. A legtöbben, (361-en) azt tartották a fontosabbak, hogy a csalót elkapják, ezáltal megakadályozzák, hogy más is áldozatul essen. 200 darab befejezetlen vagy megjelenítetlen válasz érkezett, 13-an osztották meg a saját véleményüket. Az egyéb válaszoknál megjelenik olyan személy, aki mind a három okot relevánsnak tartja, és nem tudna közülük választani pl.: *„Szintén a felsorolt három pont együttese adja a válaszomat.”*.

Többen hosszabban fejtik mások áldozatának válásának megakadályozására irányuló szándékukat.

„Hogy többen ismerjék és akadályozza a csalót.”;

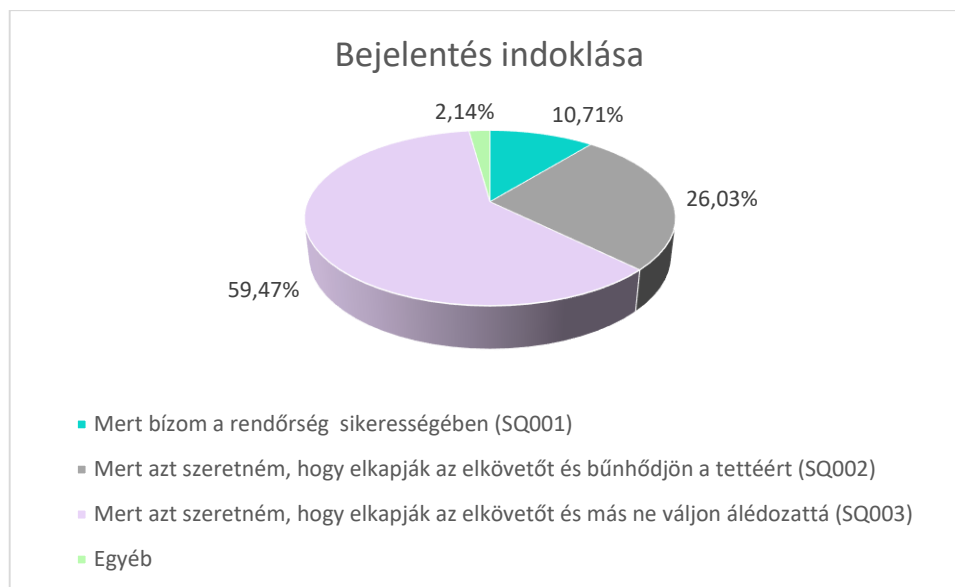
„Hogy ne legyen több károsult”;

„Mert ha mindenki szemet huny az ilyen szándékos károkozás felett, akkor egy idő múlva természetessé fog válni, hogy az internet csalások színtere”.

Ezen kívül többen kifejezték, hogy az kicsalt pénzük visszaszerzése a céljuk a rendőrség értesítésével:

„Megtérüljön a károm”;

„Visszakapjam a pénzem”. (válaszolók saját válasza)

8. diagramm: Bejelentés indoklása (Forrás: Saját szerkesztés)

A nemmel válaszolókat is megkérdeztem, hogy miért jelölték azt, hogy nem jeleznék a rendőrség felé a történeteket. A nemmel válaszolókból 12 fő szégyellné, ami vele történt. Úgy gondolom az áldozatok ilyen mértékű elzárkózása azt jelenti, hogy annyira mély károkat okozott érzelmileg a csaló, hogy arról beszélni, megnyílni sem képes, ami nagymértékben megnehezíti a rendvédelem munkáját. 15-en válaszolták, hogy nem bíznak a rendőrség sikerességében. Az előző kérdéseknél voltak kétkedő válaszok a rendőrségi szervek dolgozói felé. Az állampolgárok egy része nem tartja az állomány tagjait megfelelően kvalifikálnak egy ilyen jellegű nyomozás sikerre viteléhez.

„Katasztrofális a rendőrségbe vetett bizalom, áldozatkezelés, informatikai rátermettség”;

Úgy gondolom a rendvédelem szervezete több esetben bizonyította a kibertérben elkövetett bűncselekmények esetében is a rátermettségét.

„Egy próbát megér, hogy akár a pénz visszakerüljön, és elkapják az elkövetőt. Sajna nem lennék túl bizakodó, hogy ez meg fog történni.”

10 személy számára maga az incidens bekövetkezte is elég megterhelő és nem szeretne tovább foglalkozni vele. A történetek a hatóságok előtt való elhallgatása a látencia növelését okozza. Az áldozatnak esélye sincs a kártérítésre, az elkövető pedig tovább hálózhat be más személyeket is. A másodlagos viktimizáció mértékét a hatóságok minden esetben minimálisra próbálják csökkenteni, de az eljárás során gyakran akaratlanul is megtörténik.

569 befejezetlen vagy megjelenítetlen válasz érkezett, 9-en adtak saját választ. Ezekben szintén megjelent sikeresség hiányának a gondolata:

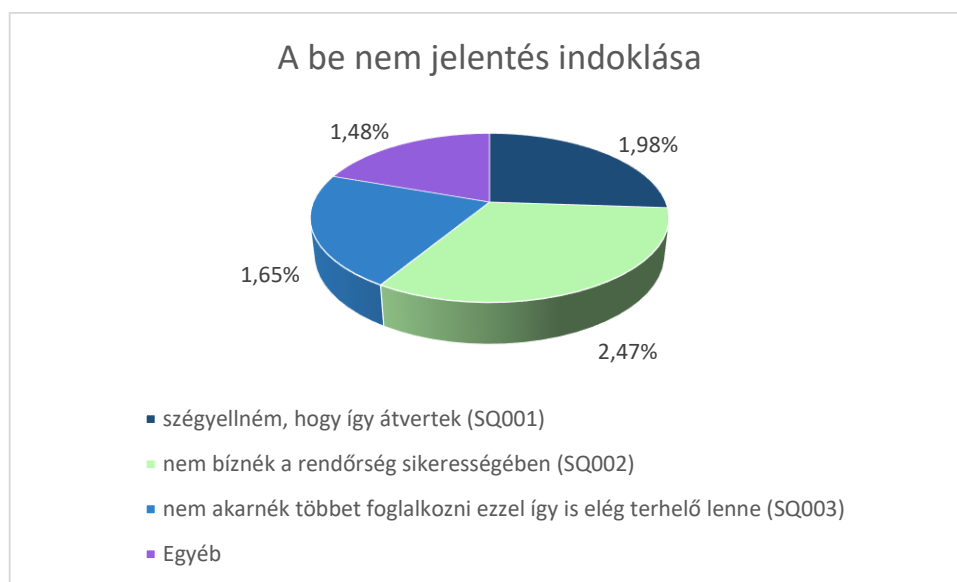
„Mire a zsarukhoz jut az ügy, a csaló rég eltűnt. Max IP cím alapján lehetne rábukkanni, de ugye az se 100%-os.”;

„Szerintem az ilyen és ehhez hasonló csalások legtöbb esetben felderítetlenek maradnak, pont amiatt, hogy sokszor az elkövetők valóban külföldi személyek”;

„Nincs értelme”;

„Amíg nem történik, meg a csalás, tehát a pénz átutalása, testi erőszak, stb. addig nem gondolnám, hogy foglalkoznak vele, egyáltalán nincs információ arra vonatkozóan, hogy kinek lehet ilyen eseteket jelenteni. A köztudatba be kell vezetni, hogy az internetes csalások ellen hogyan lehet védekezni, ha jelek feltűnnek, vagy sajnos a csalás megtörténik, hova fordulhatsz, valamint nincs áldozathibáztatás sem a társadalom, sem a bűnüldözés részéről. Ez egy hosszú tanulási folyamat, de nagyon fontos, hogy el kezdődjön hazánkban is.”(válaszolók saját válasza)

Az utolsó véleményben megjelenik a szerintem egyik legkiemelkedőbb nehézség, amivel az áldozatoknak szembe kell nézni, ez pedig nem más, mint, hogy nincsenek tisztában a saját jogaikkal, illetve, mit és kinek, hol és hogyan tudnak bejelenteni.

9. diagramm: A be nem jelentés okai (Forrás: Saját szerkesztés)

Az utolsó kérdéssel azt akartam megtudni, hogy mikor kezdnének a kitöltők gyanakodni, hogy csalóval állnak szemben. A legtöbben, (295-en) amennyiben felmerül bennük a szándék, azonnal jeleznék a hatóságok számára, hogy online térben elkövetett romantikus csalás áldozataivá váltak. A válaszokból következik, hogy azok a személyek, akik nem jelentenék az

incidenst, abban az esetben, ha meggondolja magát, hezitálás nélkül fordulnának a rendőrséghez segítségért. 102-en előbb megpróbálna információkat kizsedni a csalótól, hogy minél több adat álljon majd a nyomozás során rendelkezésre. 4-en nem szerettek volna válaszolni, 200 fő befejezetlen vagy megjelenítetlen választ adott a kérdésre. Saját visszajelzést 6-an küldtek, volt, aki gyűjtene még adatot az elkövetőről, amennyiben a rendőrség erre kéri:

„Amennyiben megvan a felismerés, hogy áldozat vagyok, azonnal jelezném, és amennyiben nem térnek rá ki külön, hogy ne tegyem, valószínűleg megpróbálnék információt gyűjteni, hátha tudom segíteni vele a rendőrség munkáját.”.

Akad olyan is, aki jelezné, de a kapcsolatot fenntartaná, hogy szükség esetén ő is tudjon segíteni a nyomozás előre haladtában:

„Azonnal jelezném, de közben próbálnék kizsedni belőle infókat. Nem szakítanám meg a kapcsolatot”.(válaszolók saját válasza)

Összességében ezek a traumák emlékeztetik az embereket arra, hogy az online világ mennyire hasonlít, és egyszerre különbözik a való világtól, hiszen az offline térben már kiskorunkban megtanuljuk, hogy ne bízunk idegenekben, viszont az internet és annak számtalan lehetősége gyakran elfeledteti azt, hogy a képernyő másik oldalán is egy ember tartózkodik, akiben az interneten keresztül sem szabad feltétlenül megbízni. A kérdőív eredményeiből egyértelműen megmutatkozik az áldozathibáztatás, amely nagyon erőteljesen jelen van az emberekben. A társadalom elítélő hozzáállása az áldozatok irányába olyan kiemelkedően fontos problémákhoz vezethet, mint a látencia, vagy akár lelki eredetű terhek kialakulása. A válaszok rávilágítottak arra is, hogy az emberek bizalma a rendőrségben és annak szakmai rátermettségében hiányos. Nem tesznek bejelentést, mert nem gondolnák, hogy képes lenne a hatóság felelősségre vonni az elkövetőket.

6. INTERJÚ ÁLDOZATOKKAL

A kutatásom során úgy éreztem akkor kapok igazán teljes körű képet a romantikus csalás bűncselekményéről, ha valódi áldozatokkal is beszélek. Feltettem a kérdést az áldozatokat gyűjtő csoportban, miszerint van-e olyan személy, aki vállalna interjút. A csoport megkeresésében felhívtam a figyelmet arra, hogy a jelentkezők csak azokra a kérdésekre válaszoljanak, amely számukra nem konfrontálók, személyes adatokat megjeleníteni nem fogok - csak úgy, mint a kérdőív - az interjú is anonim. A megkeresésemre rengeteg pozitív reakció érkezett, többen fejezték ki a témaválasztásommal kapcsolatban gratulációjukat, illetve köszönetüket. Sokan érzik úgy, hogy egyedül maradnak a problémájukkal, a társadalom elítéli és őket hibáztatja, azért, mert át lettek verve, általam, pedig lehetőséget kaptak arra, hogy név nélkül megoszthassák a velük történeteket. Külön örültek, hogy szeretnék figyelem felhívó plakátot készíteni, szerintük nincs eléggé a köztudatban az online térben elkövetett romantikus csalás. Az interjú lehetőségét egy olyan cselekedetnek vélték, amely segítségével a saját kárukon keresztül képesek tudatosítani a romantikus csalók veszélyét másokban. Az interjút két idősebb korú hölgygel készítettem, ők amint látták a felhívásomat, jelentkeztek interjú alanynak. A kérdéseket egy word dokumentumban küldtem el. A hölgyek ezt megnyitni nem tudták, hiába próbáltam lépésről-lépésre elmagyarázni számukra, hogyan tudják elolvasni az iratot, de nem jártunk sikerrel. Az egyik hölgynek sikerült megnyitni és visszaküldenie a kitöltött interjút, ez viszont időbe tellett számára. A másik hölgy üzeneteken keresztül válaszolt. A dokumentumot kitöltő interjú alannal videó chat beszélgetést is folytattam a témával kapcsolatban. A tény miszerint a dokumentum kezelése nagyon nehézkesen vagy egyáltalán nem volt abszolválható, jól mutatja, hogy sok internetező, közösségi médiákon jelen lévő embernek szinte semmilyen számítógépes kompetenciája nincs.

6.1. Interjú kiértékelése

Az első kérdésemmel arra kértem meg az áldozatokat, hogy meséljék el mi történt, hogyan váltak áldozattá. A két történet hasonló, mind a két elkövetői álprofil kitalált karakterének az ENSZ volt a munkáltatója. A hölgyek magukat okolják a történetért.

„Addig győzködött, rá vett vegyek fel hitelt. Visszafizeti nem hagy cserben. Ne féljek. Meg tettem. Egy millió forintot vettem fel, elküldtem. Annyira hülye voltam mindent elhittem neki.”
A másik hölgynél: „Idén Alexander Andrewwel alakult ki kapcsolatom Alexander Andrew <jj2964369@gmail.com Ő ortopéd sebészorvos, Jemenben az ENSZ égisze alatt, aki szintén udvarolt.”

A csalók nagyon tipikus, gyakori álcát vettek magukra. Az áldozatoknak már így is kölcsönt kellett felvenniük, az újabb kérést már végképp nem tudták finanszírozni. A legtöbb romantikus csaló által szívesen és gyakran használt avatárok között megtaláljuk az amerikai katonát vagy orvost.

„Hozzám akar jönni, velem akar élni. Ő egy 4csillagos tábornok Jemenben az ENSZ Belefenntartó tisztje. Ott akarja hagyni.”

Ebben az esetben érdemes a képekre rákeresni az interneten, hiszen az lehetőséget ad a kép alapú keresésre. A képekhez tartozó álnevek változnak, így amennyiben egy adott képhez nem azt a nevet vesszük észre a kereséseink során, mint amivel nekünk mutatkozik, biztosak lehetünk abban, hogy csalóval van dolgunk.

„Elkezdődött a pénz kérése. Ekkor kezdtem érezni valami nem stimmel. Követeltem mutassa meg magát videón. Majd meg tette, kb 25mp volt. Meglepően láttam, hogy ő az aki a fényképen volt. Itt egy kicsit meg nyugodtam, de szívemet már elrabolta. Nyugdíjba akar jönni velem akár élni. Váltam ki onnan. 2500 euró kell hogy helyettese kiváltsa onnan.”

A hölgyek története jól mutatja, hogy mennyire profik ezek a csalók az emberi érzelmek manipulálásában, hiszen az áldozatok már 3-4 hét elteltével mély érzelmeket tápláltak beszélgető partnereik iránt.

„2021 november végén jelölt meg hogy barátkozni szeretne, velem mer vonzónak talált. Melyre vissza jelöltem, mert én is vonzónak találtam.”

Az első hölgynek még videó hívásban is megmutatta magát a csaló, a videón szereplő személy egyezett a profilképen lévővel.

„Követeltem mutassa meg magát videón. Majd meg tette, kb 25mp volt. Meglepően láttam, hogy ő az, aki a fényképen volt. Itt egy kicsit meg nyugodtam, de szívemet már elrabolta.”

A videó chaten való megjelenése az álprofilhoz felhasznált személynek több magyarázata lehet, pl.: a profilhoz felhasznált személyről szereztek egy olyan videót, amit le tudtak játszani és a szituációba illeszkedett. Az is előfordulhat, hogy komoly technikai eszközökkel rendelkeznek a csalók, ezáltal készíthettek deepfake videót is. A közelmúlt technológiai fejlődése megkönnyítette a ma „mélyhamisításnak” nevezett, hiperrealisztikus videók készítését, arccsere segítségével, amelyek alig hagynak nyomot a videó manipulációjáról.⁴¹

⁴¹ Mika Westerlund, (2019), The Emergence of Deepfake Technology: A Review, <https://timreview.ca/article/1282>, Letöltve: 2022.08.29.

A második áldozat is kommunikált vele videóban.

„Többször video chateltünk, de érteni sajnos nem értettem, mert én csak magyarul tudok. Fordítóval leveleztünk.”

A fent említett eszközök azt mutatják, hogy a csalók nem csak a gondosan felépített kommunikációs módszerekre tudnak támaszkodni, hanem a technológia is a segítségükre lehet.

A második kérdéssel arra kérdeztem rá, hogy mikor kezdte el az áldozat gyanítani, hogy a beszélgetőpartnere csaló. Mind a két áldozat azt követően kezdte realizálni, hogy átverték őket, miután már fizettek és a pénzért tett ígéretek nem történtek meg. A csalók kifogásokat kerestek, miért nem tudják teljesíteni a megállapodásokat. Bizonyossá csak akkor vált bennük, amikor újra pénzt kértek a csalók. Az első hölgy több álprofillal is összefutott az interneten, amelyeknél, ugyan annak a tábornoknak a képeit lopták el.

„Egyre többször láttam a facebook-on a profilját. Mindig más néven, számonkértem, mi ez. Azt mondta a tálibok használják a fényképét, hogy őt befeketítsék. El kezdtem keresgélni, de késő volt. Majd ekkor találtam rá a romantikus csalókra csoportra. Megdöbbenve tapasztaltam 5-6 profillal. Más-más néven jelöltet a nőket. Özvegy, egyedül állok stb. Újra számonkértem tagadta, hogy nem ő az. Persze a pénzem eltűnt. Hiába kértem a visszahívást.”

Az első hölgy utolsó mondata véleményem szerint a legfontosabb.

„Sajnos nagyon vonzó férfi. Még mindig vonzódok hozzá.”

A csaló olyan mély érzelmeket váltott ki belőle, hogy az áldozat tisztában van azzal, hogy a kapcsolat nem volt valóságos és a pénzéért használták ki, mégis a mai napig „vonzódik” a hamis profilhoz felépített személyiséghez. Mind a ketten a mai napig beszélgetnek a csalókkal.

„Valamint egy ismerősömnek is írt ugyan akkor, amikor nekem, sőt ugyan azt a szöveget. Mi megbeszéltük egymás közt, Alexander pedig azt állította, hogy csak velem beszél. Itt már tudtam, hogy csalókkal van dolgom.”

A második áldozatnak a csaló egy barátnőjével is beszélgetett, elmondása szerint pontosan ugyan azokat az üzeneteket és válaszokat kapták a barátnőjével. A férfi figyelmét is felhívták erre, az elkövető mindent tagadta és azt állította a hölgyeknek, hogy ez egy félreértés és mással nem kommunikál.

A következő kérdéssel arra voltam kíváncsi, hogy az áldozatok jelezték-e a rendőrség számára az incidenst, valamint, ha nem, akkor miért nem. Az első hölgy jelentette, a nyomozás során

megtudtak pár információt az álprofilhoz felhasznált személyről, de az igazi csalóról nem derült ki semmi.

„Nem lehet számonkérni a hatóságok tehetetlenek. Ma már tudom, hogy egy létező ismert ember. A nevét is tudom. Fenn van a wikipédiában. Tényleg tábornok.”

Ezzel szemben a másik áldozat nem jelezte a hatóságok számára a történeteket. A hallgatást azzal indokolta, hogy van olyan ismerőse, aki tett bejelentést és a rendőrség inkább vélte a bejelentőt hibásnak, mint az elkövetőt.

„Nem jeleztem, mert aki jelezte az sértő, nem megértő, segítőkész választ kapott. Mit gondolnak a magam korabeli hölgyek, pont ők kellenek, egy orvosnak stb.”

A rendőrség részéről ez a megnyilvánulás egy rendkívül káros reakció volt. Nem csak abban a személyben okozhattak sérelmeket, aki a bejelentést tette, hanem azokban az illetőkben is, akik az ő tapasztalatai alapján, már nem is mennek el bejelentést tenni. Bár bejelentést nem tett a hölgy, a beszélgetést folytatta, azzal a céllal, hogy az őt átverő személyről minél több információt derítsen ki. Amit tudott, a beszélgetésekből lementett.

„Innen már csak azért leveleztem, mert kíváncsi voltam meddig mennek el, meg időt akartam nyerni, hogy minél több dolgot tudjak másolni bizonyítékként.”

Itt megint felmerült a nem megfelelő informáltság arra vonatkozóan, hogy az áldozatok hova fordulhatnak segítségért.

„Nem tudtam, hogy hova kell küldeni. A magyar hatóságokhoz, vagy az Interpolhoz.”

A negyedik kérdésem az elkövető felelősségre vonására, és a vagyonvisszaszerzésre irányult. Egyik esetben sem tudták az áldozatokat felelősségre vonni, és semmilyen kártérítés nem történt.

„Nem, nem volt eredményes, vagyonvisszaszerzés sem volt.”; „Nem. Azt mondta, hogy a parancsnoka nem fogja visszaadni, ha nem küldök újabb pénzt, akkor elfogom veszíteni, amit eddig küldtem, és ő még sem jöhet ide szabadságra.”

A második válasz a második áldozaté, ő nem jelezte a rendőrségnek a történeteket, az elutalt pénzének a visszatérítését a csalóktól várta. Az elkövető elmondása szerint újabb utalás szükséges mind az ő látogatásához, mind a pénz visszakapásához. A hölgy nem akart újra utalni, de elmondásai alapján rosszul érintette, hogy a csaló azért nem mehet szabadságra és kap ez által lehetőséget őt meglátogatni, mert ő nem utal neki több pénzt. A csalók olyan

mértékű behálózó és manipulatív kommunikációt folytattak, hogy képesek voltak büntudatot ébreszteni az áldozatban azért, mert az nem utalt nekik még nagyobb összeget.

A továbbiakban arra voltam kíváncsi, hogy az áldozatok mennyi időt töltenek az interneten. Az első hölgy erre a kérdésre nem válaszolt. Az egyes kérdésekre való nem válaszolás, azt is jelentheti, hogy annyira magas szám lenne a válasza, hogy azt nem szeretné leírni, szembesülni vele.

A második interjú alany általánosságban sokat internetezik. Számára a kibertér kapcsolattartási, ismerkedési és munka platform is. Ezek mind időigényes és gyakori online jelenlétet megkövetelő elfoglaltságok.

„Sokat. Elolvasom a híreket, a leveleket, válaszolok az üzenetekre, dolgozom a számítógépen posztokat, sztorikat írok.”

A következő kérdéssel arra voltam kíváncsi, hogy milyen közösségi médiákat használnak. Az első megkérdezett csak a Facebook-ot használja, ott is ismerkedett össze a csalóval, minden más közösségi média felkérést elutasít.

„Már nincs bizalmam, meg változtattam az állapotomat levettem, hogy özvegy vagyok.”

A hölgy kijelentése úgy gondolom azért fontos, mert kiemeli, hogy elvesztette a bizalmát az emberekben és az ő jó akaratukban. A kiábrándultsága irányulhat az internet felé is, ami akár vezethet egy az online tértől való elzárkózáshoz is. Az özvegy kapcsolati állapot megjelenítése a Facebook profilon, növeli annak kockázatát, hogy megtaláljanak minket a romantikus csalók. Az özvegy státusz figyelem felhívó a csalók számára, hiszen számukra az özvegyiség egy magányos, idős embert jelent, aki sokkal könnyebben behálózható. Ennek levétele csökkenti a célkeresztbe kerülésének esélyét, viszont ez egyfajta korlátozottságot, megalkuvást jelent.

A második válaszoló ezzel ellentétben több platformon jelen van. Használja a Facebook-ot, Instagram-ot, Gmail-t, Telegram-ot. A sűrű online jelenlét és sok profil a különböző portálokon egy rizikófaktora lehet az áldozattá válásnak, kifejezetten, ha ezek a profilok nincsenek kellően védve pl.: erős jelszó, privát profil.

A hetedik kérdésre az első válaszoló nem adott választ. A második elmondta, hogy használ randi appokat/weboldalakat. Több profilja is van:

„Igen, Cronos, ezt nem hosszabbítottam meg. Elvileg ingyenes, de ha nem fizetek, elő nem engedi elolvasni a leveleket, illetve nem enged válaszolni rá. Elittárs de már nem fogok előfizetni erre sem.”

A fizetési módszer a randi oldalakon jól mutatja, hogy a randi alkalmazások/weboldalak milyen módszereket használnak a felhasználók megtartásához. Ilyen például az előfizetés, amit gyakran elfelejtünk lemondani, így a tagságunk automatikusan megújul. A pénzünket levonják számlánkról, amit vissza már nem kaphatunk, még akkor sem, ha már nem kívánjuk használni a platformot. A már elveszített, úgymond befektetett pénz arra ösztönzi az embereket, hogy továbbra is igénybe vegyék a szolgáltatásokat.

A nyolcadik kérdés az online térben megforduló emberekbe vetett bizalmukra irányult. Az első hölgy azt nyilatkozta, hogy sokkal elővigyázatosabb lett az emberekkel szemben.

„Már nagyon vigyázok, segítséget kérek, ha valami gyanús. Most már hamarabb ráérzek figyelem a csoportok meg nyilvánulásait. Sokat tanultam belőle.”

Szerintem az egyik legfontosabb része a válasznak, hogy a hölgy a történetek után megtanulta, hogy nem szégyen segítséget kérni, és mer másokhoz fordulni. A válaszoló elkezdett utána nézni a csalóknak az interneten, talált a Facebook-on csoportokat, a hírportálokon cikkeket. Az olvasottak után agresszív, kicsit rasszista reakciókkal és kifejezésekkel jellemzi a csalókat, a kérdésemre adott válaszában is megjelent ez az erőteljes vélemény.

„Ellopják a jóképű katonák képeit. A háttérben ott van a kis genya Afrikai kölyök. Nem is egy lebukott. Most már jobban ki tanultam mire kell figyelni.”

A második válasz már hangvételében is különbözött. Egy elkeseredett hölgy válasza volt, aki minden ismerősnek jelölést elfogad, és addig bízik az online beszélgető partnereiben, amíg azok át nem verik őt.

„Lehet, hogy naiv vagyok, de én mindenkiben a jót látom meg először, és addig megbízom, amíg nem csap be, illetve nem bizonyosodik be az ellenkezője.”

Úgy gondolom maga a tulajdonság, miszerint az emberekben a jót próbáljuk látni, egy pozitív dolog. Ezzel szemben az interneten véleményem szerint kell bizonyos előítéletet fenntartanunk az idegenekkel szemben, hiszen az online tér az anonimitás miatt olyan veszélyeket hordozhat magában, ami feltételezi az óvatosságot másokkal szemben.

„én elmondom, hogy nekem nincs pénzem, hiába is kérne, nem tudok adni”

Az állítás miszerint a hölgynek nincs pénze nem akadály az elkövetők számára, hiszen a manipulatív képességeik felhasználásával arra is rá tudják venni az illetőt, hogy kölcsönöket vegyen fel, hogy a csalók kérését finanszírozni tudja.

A kilencedik kérdéssel arra kérdeztem rá, hogy az interjú alanyaim utána néznek-e a beszélgető partnereiknek az interneten és amennyiben igen, hogyan? Az első válaszoló nem néz utána. A hölgy azzal, magyarázta, hogy nem ismer olyan módszereket, amelyekkel ellenőrizni tudná a másik személy kilétét. Problémának véli még a számítógépes kompetenciájának hiányát. Az egyedüli védekezési eszköz, amit használ, az a kattintásainak csökkentése. Elmondása alapján, nem kattint oda bárhova az történetek óta. A hölgy a gyanús profilok, linkek kiszűrésére semmilyen erre alkalmas weboldalt vagy alkalmazást nem használ, szemrevételezés során állapítja meg a számára nem tetsző.

„Nagyon nehéz utána nézni a dolgoknak, mert, nehezen boldogulok az online térben. Már nem kattintok minden hova könnyedén.”

Úgy gondolom az interjú alanyom módszere nem ad elég biztonságot. Sokkal széleskörűbb tudatosítás, oktatás lenne szükséges.

A második válaszoló igennel válaszolt. A módszere alapján a Facebook keresőbe írja be a partnere nevét, amennyiben ott összeegyeztethetlen találatokat kap, visszautasítja az illető ismerős kérését. Ezen felül, mióta az Internetes csalók károsultjai csoport tagja, a csoportban is keresi az illető nevét.

„Igen. Megszoktam nézni a profilját, illetve megpróbálom a nevére rákeresni a facebookon. Most már a Romantikus csalók csoportban is.”

A hölgy azokat az ismerős felkéréseket visszautasítja, akiknek profilján nincs, vagy nagyon kevés megosztás található. A módszer jó, a csalóknak gyakran minimális vagy nulla bejegyzés található meg az oldalukon, az ismerőseik száma pedig nagyon alacsony. Többször előfordult, hogy a csalók egymást jelölték ismerősnek, ezáltal gyűjtöttek barátokat maguknak a profiljaikon.

„Akinek nincsenek ismerősei, csak pár darab bejegyzése van azt biztosan nem jelölöm vissza.”

Az interjú alany előző válaszaiban említette, hogy több közösségi média felületen is, illetve randi oldalon is jelen van. Az azokon való utána nézéséről, a beszélgető partnerét illetően, nem tett említést.

Az utolsó kérdésem arra irányult, hogy megváltoztak-e az áldoztaok internetezési szokásai. Az első hölgy rendkívül, a világból és az emberekből kiábrándult hangvételű választ adott. Elmondása alapján változott az internetezési szokása, kevesebb időt tölt az online térben.

„Kevesebbet vagyok a neten. Annyira meg változott a világ minden hol csak csalás, rengeteg reklám már utálom. Tele van a világ hazug emberekkel.”

A második válaszoló szokásai is formálódtak. Jobban megválogatja azokat a személyeket, akiknek elfogadja az ismerősnek jelölését. Válaszában kitér az emberekbe vetett bizalmának elvesztésére, valamint, hogy számára jelentős kárral jár a bizalom elvesztése, hiszen munkájából adódóan az interneten ismeretlenekkel foglalkozik.

Az interjúk során elsőkézből hallgathattam és olvashattam romantikus csalók áldozatainak a történetét. A válaszok egyértelműen mutatják mind az áldoztai (4.2. egésze), mind az elkövetői (4.3. egésze) oldal tényezőit. Az interjú alanyoknál, több az áldozattá válás kockázatát növelő tényezőt meg lehet figyelni, ilyen például a számítógépes kompetenciák hiánya, naivítás, vágyvezérelt gondolkodás. A kapott visszajelzések alapján az elkövetők eszközeik is jól kirajzolódtak. Megjelent a profillopás, behálózás, valamint a kommunikációs módszereik befolyásoló képessége.

7. HIPOTÉZISEK VIZSGÁLATA A DOLGOZATOMBAN

Az első felmerülő kérdésem az áldozatokra vonatkozott. Arra voltam kíváncsi, hogy van-e felelőssége/részvétéle az áldozatnak abban, hogy romantikus csalások áldozatává válik? A kutatási eredmények alapján úgy gondolom részben igen, viszont nem szabad őket hibáztatni a történetekért, hiányosságaik nem jelentik azt, hogy ami történt velük azt megérdemlik. Az áldozatok felelőtlenül használják az internetet, amely egy olyan közeg számukra, amit nem ismernek és kezelni is nehezebbre esik. Szerintem az online térben való böngészést az emberek kezdhették, azzal, hogy internettudatosító videókat, cikkeket, tanulmányokat olvasnak, ezáltal sokkal magabiztosabban és biztonságosabban használhatnák az okos eszközeiket. Az is alátámasztja azt, hogy az áldozatoknak részük van abban, hogy sikerül őket megtéveszteniük a csalóknak, hogy az áldozati oldal több eleme is általuk létrehozott jelenség, amely nagymértékben teszi őket potenciális áldozattá. Az sem ritka, hogy valaki ismétlődő átverés áldozata, és csak a hatóságok személyes figyelmeztetése után jön rá, hogy csalás áldozata, mégis úgy dönt, hogy folytatja az online kapcsolatot, és pénzt küld. Mind a két interjú alanyom mai napig beszélget a csalókkal, kiemelném, hogy azzal a személlyel is, aki átverte őket. Van-e különbség aközött, hogy valaki kihívóan öltözködik és ezért megerőszködjék és aközött, hogy internetes randi appokat használ és ezért csalás áldozata lesz?

A téma kapcsán felmerülő második kérdésem arra irányult, hogy milyen áldozati jellemző/meghatározottság áll az áldozattá válás hátterében. Ezeket a kutatásom során magyar és külföldi szakirodalmak, valamint a saját előzetes feltevéseim alapján soroltam fel és fejtettem ki a dolgozatomban. Ezeket mind a kérdőív, mind az interjúk megerősítették. A kutatás módszertani eszközök eredményeiben végigvezethetők és folyamatosan jelen vannak azok az áldozattá válást elősegítő tényezők, amelyeket kigyűjtöttem pl.: vágyvezérelt gondolkodás, internetfüggőség, naivitás.

A harmadik kérdés az online térben elkövetett romantikus csalások megelőzésével kapcsolatban fogalmazódott meg bennem. Véleményem szerint a megelőzés a lehető leghatékonyabb megoldás. A probléma gyökerét kell megkeresni, amelyet a felhasználók online szokásai, valamint a bűncselekménytípus ismeretlensége adja. Alapvető, felhasználói tudás megszerzése akár tanfolyamokon való részvétellel, kurzusok indításával sok ember lenne mentesíthető a csalók okozta károk alól. A megelőzés másik oldala az emberek figyelmének felhívása erre a bűncselekménytípusra. Reményeim szerint amennyiben az emberek tudatában

vannak annak, hogy a romantikus csalás létezik és bárki áldozattá válhat, aki nem kellően óvatos, akkor nagyobb valószínűséggel figyelnek fel az árulkodó jelekre.

Az utolsó bennem felmerülő kérdés, a látenciával függ össze. Arra szerettem volna választ kapni, hogy miért marad az online térben elkövetett romantikus csalás ilyen nagy mértékben látenciában. A kérdőív és az interjúk válaszai alapján arra a következtetésre jutottam, hogy az áldozathibáztatás és az áldozatok szégyenérzete áll a háttérben. Ezek olyan mértékig jelen vannak, hogy meg se próbálnak bejelentést tenni a rendőrségen, sem lelki, sem a pszichés traumák feldolgozására nem kérnek segítséget.

Összességében minden kérdésemre választ kaptam. Az eredmények több esetben is inkább negatívak voltak, ezért is gondolom, úgy, hogy szükséges foglalkozni ezzel a témával, hiszen a prevenció a rendőrség egyik legfontosabb feladata.

8. PREVENCIÓ, MINT MEGOLDÁS

Véleményem szerint az online térben elkövetett romantikus csalók ellen a leginkább hatékony fellépés a megelőzés. Az interjúk során nyilvánvalóvá vált, hogy az áldozatok nagy része nem rendelkezik minimális számítógépes ismeretekkel sem. Az interjú alanyoknak nehézséget okozott a Word fájlok visszaküldése, volt olyan, aki lépésről lépésre sem tudta követni instrukcióimat. Ez szerintem nagy felelőtlenség, mivel legalább egy felhasználói szintű tudás nélkül az ember védtelen az online környezetben, nem ismeri fel azokat az alapvető veszélyeket, aminek folyamatosan ki vagyunk téve az interneten.

A megelőzés során a figyelemfelhívást is fontosnak tartom ennek a csalás típusnak a tekintetében. Az interjú alanyaim egyike sem hallott erről a bűncselekményről, amíg saját maguk áldozatokká nem váltak. Ennek több oka is van. Az egyik a nagyon magas látencia, hiszen az emberek egyrésztől szégyellik, ami velük történt, ami nem véletlen. Az áldozatok társadalmi megítélése rendkívül negatív, sokan előbb hibáztatják az áldozatot, mint az elkövetőt. A másik oka annak, hogy az online térben elkövetett romantikus csalások nem jutnak a hatóságok tudomására, hogy a megtévesztett emberek nincsenek annak tudatában, hogy a velük történetekről tehetnek bejelentést. Sokan gondolják, úgy, hogy a rendőrség nem foglalkozna velük, ők is csak kinevetnék az ügyetlenségüket, helyzetüket. Úgy gondolom ez a felfogás, a rendőrséggel szembeni bizalmatlanság az egyik legnagyobb probléma, ami minél előbbi megoldást kíván.

Szerintem az emberek (itt kiemelve az idősebb korosztályt) oktatása az internet biztonságos használatára egy olyan előrelépés lenne, nem csak az online térben elkövetett romantikus csalások, hanem bármely más internetes csalás megelőzésének esetében, amely nagymértékben csökkentené az áldozatok számát. Ezenfelül magának a csalástípusnak a köztudatba való beépítése is egy olyan mérföldkő lenne, amely a csalók ellehetetlenítését szolgálná. Ennek jó eszköze lehet az a figyelem felhívó plakát, amelyet a dolgozatomban megírása során terveztem.

9. ZÁRÓ GONDOLATOK

9.1. Gyanús jelek:

A csalás teljes folyamatának során jelennek meg árulkodó jelek. Ezeket az áldozatok sok esetben nem ismerik, nem tulajdonítanak azoknak jelentőséget. Egy másik részük nem is akarja észrevenni, a vágyvezérelt gondolkodás során teljesen kizárják ezeket a gyanús jeleket. Röviden megfogalmazva a következők azok, amelyek általában előfordulnak:

- Nagyon rövid ismeretség után erős érzelmek kifejezése pl.: szerelem, házassági ajánlat, összeköltözési javaslat.
- A beszélgető partner profilján szereplő képek nem egyeznek a Google-on található képekhez tartozó névvel.
- Gyakran nem emlékszik rólunk tényekre pl.: kedvenc dolgaink, általunk már biztosan említett személye, események.
- Általános jellegű üzenetek, tartalmuk semmit mondó.
- Intim képek, videók, hangfájlokat kér.
- Személyes adatokat kér pl.: banki adatok, igazolványokról képek/adatok.
- Pénzt kér, ajándékot kér, banki belépési adatokat kér.

9.2. Áldozattá válás elkerülését segítő tanácsok:

- Próbáljon meg személyes találkozót kérni, nagy távolság esetében videó chat beszélgetést kezdeményezni. Ne dőljön be a hamis állításoknak, próbálja többször, különböző alkalmakkal kérni a beszélgetést. Gyakori kifogás: nem jó az internet, nincs kamerám. Ezek mind, könnyen és egyszerűen leküzdhető nehézségek. (egy kamera ára kb. 3000 Ft)
- A beszélgető partner interneten való leellenőrzése. Érdekes az illető nevére rákeresni több közösségi médián, Google-on (sima keresés és képkeresőn egyaránt).
- Amennyiben gyanús jelet észlelünk, megpróbálhatunk visszaemlékezni vagy visszakeresni a partner által leírt állításokra pl.: az amerikai katona megsérült és pénzt kér az orvosi ellátásának költségei kifizetésére (teljeskörű biztosítás jár az amerikai katonáknak).
- Ne osszon meg személyes információt magáról az interneten, figyeljen oda miket tesz közzé. A csalók ezeket felhasználják, hogy közös pontokat teremtsenek és egy fesztelenebb hangulatot kreálnak. Ezzel elősegítik az érzelmeinek befolyásolását és behálózását.

- Mindig legyen felkészült, a csalók az összes alkalmazáson és weboldalon fent lehetnek.
- Próbálja lassítani a kapcsolatot, ne kapkodjon.
- Soha ne küldjön pénzt olyan személynek, akiről nem győződött meg a valóságban is, hogy megbízható ember.
- Amennyiben sikerül személyes találkozóra sort keríteni, szóljon családtagjainak, barátainak, hogy hova, kivel megy és meddig tervez maradni.
- Kérdezzen! Kérdezzen vissza pár nap elteltével és figyelje ugyan azt a választ kapja-e vissza.
- Ha valaki túl tökéletes nagy valószínűséggel álprofil.
- A személyes találkozó sorozatos lemondása szintén egy intő jel.

9.3. Mit tehet, ha áldozattá vált:

Amit tud, mentse le, képernyőképeket, videókat a beszélgetésekről, profil adatokat, megosztott fényképeket. Ezek mindegyike elősegíti az elkövető megtalálását, azonosítását.

- Kapcsolat megszakítása a csalóval.
- Tegyen feljelentést a rendőrségen. A rendőrség próbálja majd a másodlagos viktimizáció mértékét minimálisra csökkenteni, komolyan fogja venni Önt.
- Lépjen kapcsolatba áldozatsegítő központokkal, szükség esetén a történetek feldolgozásának érdekében forduljon pszichológushoz.
- Jelentse az eseményt a weboldalnak/alkalmazásnak, ahol a csalóval megismerkedett.
- Amennyiben személyes adatokat adott meg pl.: banki adat, változtasson a jelszaván.

9.4. Figyelem felhívó plakát:

A hobbim a rajzolás és festés. A téma pedig megihletett, ezért arra gondoltam, hogy egy az online térben elkövetett romantikus csalásokra figyelmet felhívó plakátot terveztem. A plakát kézzel készült, első sorban grafit és színes ceruzákkal, de használtam még ecset filceket és akrill festéket is. A plakát színvilága a fekete, a rajta megjelenő emberi szív jelképezi az áldozatokat. A szívet egy mobiltelefon szűrja át, ezzel az online tér és az informatikai eszközök, mint a csalásra lehetőséget nyújtó színtér jelenik meg. A szív ereiből virágok állnak ki, amik a romantikus kapcsolatot szimbolizálják. A virágok és a mobiltelefon képernyője az egyedüli színes részei a képnek. Ennek egy figyelemfelhívó hatása van, kitűnik a sötét háttérből, az erős kontraszt így az ember figyelmét a plakátra irányítja.

R♥MANTIKUS CSAL♥K

És azok a Gyanús jelek, amelyek alapján az feltételezhető, hogy csalóval állunk szemben.

- ♥ Nagyon rövid ismeretség után erős érzelmeket kezd kifejezni.
- ♥ A beszélgető partner profilján szereplő képek nem egyeznek a Google-on található képekhez tartozó névvel.
- ♥ Gyakran nem emlékszik rólunk tényekre.
- ♥ Semmit mondó üzenetek.
- ♥ Intim képeket, videókat, hangfájlokat kér.
- ♥ Személyes adatokat kér.
- ♥ Pénzt, ajándékokat vagy banki belépési adatokat kér.

1. kép: Prevenció plakát (Forrás: Saját alkotás)

10. ÖSSZEGZÉS

Összegzésképp Keleti Arthúr szavait szeretném idézni: „Nem össze vissza kell rettegni, hanem strukturáltan félni.” Véleményem szerint ez a mondat kiválóan alkalmazható a kibertérben rejlő veszélyekre, de ezekkel meg kell tanulni együtt élni. A megfelelő biztonsági intézkedésekkel, olyan védelmet alakíthatunk ki, amely nagymértékben csökkenti az áldozattá válásunk lehetőségeit, ez jelenti a strukturált félelmet.

Az áldozatok nem tudják megfelelő módon és mértékben használni az internetet, ez egy olyan probléma, ami a leginkább kiteszi őket a csalóknak. Az áldozat hibáztatása nagyon erősen jelen van, ennek okaként nem tesznek bejelentést, eltitkolják a történeteket. Az áldozatok gyakran nem tanulnak elsőre, egy személynek többször is utalnak, de az sem ritka, hogy nem egyszer, ugyanazon csaló által lett áldozat valaki.

Az elkövetők annyira kifinomult kommunikációval és jól felépített álprofilokkal rendelkeznek, hogy a hiányos számítógépes ismeretekkel rendelkező áldozatok nem tudják kiszűrni őket. Az áldozatok edukálása és tudatosítása nagymértékben csökkentené a romantikus csalás esetszámait.

IRODALOMJEGYZÉK

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

484/2020. (XI. 10.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről.

Action Fraud, (2022), Online Fraud,

<https://www.actionfraud.police.uk/a-z-of-fraud/online-fraud>, Letöltve: 2022.07.12.

Alain Claude Tambe Ebot, Mikko Siponen, (2014), Towards a Rational Choice Process Theory of Internet Scamming: The Offender's Perspective.

https://www.researchgate.net/publication/271527329_Towards_a_Rational_Choice_Process_Theory_of_Internet_Scamming_The_Offender%27s_Perspective, Letöltve: 2022.08.04.

Andreas Marcus Kaplan, Michael Haenlein, (2010), Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media,

<https://www.webatlas.it/pdf/kaplan-haenlein-users-of-the-world-unite.pdf>, Letöltve: 2022.07.18.

Andrew K. Przybylski, (2013), Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. Computers in Human Behavior,

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0747563213000800#!>
Letöltve: 2022.08.25.

Anthony Giddens, (2008), Szociológia, Budapest, Osiris Kiadó

Balázs László, (2021), Digitális kommunikáció és tudatosság,

http://komnev.hu/wp-content/uploads/2021/02/TK13print_vegleges.pdf, Letöltve: 2022.08.02.

Belügyminisztérium, (2022), BSR - Bűnügyi Statisztikai Rendszer,

<https://bsr.bm.hu/Document>, Letöltve: 2022.08.05.

Blaskó Béla, (2021), Büntetőjog Különös rész II, Budapest, Rejtjel Kiadó

Federal Bureau of Investigation, (2021), Internet Crime Report,

https://www.ic3.gov/Media/PDF/AnnualReport/2021_IC3Report.pdf, Letöltve: 2022.07.27.

- Federal Bureau of Investigation, (2022), Romance Scams,
<https://www.fbi.gov/scams-and-safety/common-scams-and-crimes/romance-scams>,
Letöltve: 2022.07.21.
- Galán Anita, (2014), Az internetfüggőség kialakulása és prevalenciája,
https://metszetek.unideb.hu/files/201401_17_galan_anita_1.pdf, Letöltve: 2022.09.02.
- Guy Mayraz, (2011), Wishful Thinking, Sydney, The University of Sydney,
<https://econpapers.repec.org/paper/mlbwpaper/1172.htm> Letöltve: 2022.07.23.
- Gyaraki Réka, (2021), A közösségi média hatása,
http://real.mtak.hu/127954/1/04_Gyaraki_67-82_MR_2021_2.pdf, Letöltve:
2022.08.04.
- Hans von Hentig, (1948), The criminal & his victim; studies in the sociobiology of crime,
<https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.34038/page/n5/mode/2up>, Letöltve:
2022.07.07.
- Katalin Parti, Kiss Tibor, (2019), Cyberdeviancia,
https://nkerepo.unike.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/13027/Web_PDF_Cyberdeviancia.pdf?sequence=1 Letöltve: 2022.07.05.
- Kiss Tibor, (2014), Áldozattá válás dimenziói az online színtéren,
https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/35688/Jogi_tan_2014_Kiss_Tibor_382-393.pdf;jsessionid=1E63BA86C89B0DC8FA0B92D30E413F90?sequence=1
Letöltve: 2022.07.05.
- Kiss Tibor, (2018), Agresszió a cybertérben,
<https://nkerepo.unike.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/16186/Agresszio%20a%20cyberterben.pdf?sequence=1> Letöltve: 2022.07.04.
- Kovács Dávid, (2021), A szervezeti változások okozta szorongás és az ezt befolyásoló tényezők vizsgálata,
<http://szd.lib.uni-corvinus.hu/14138/> Letöltve: 2022.08.07.

- Kovács István, (2014), Egy mesterlövész legfontosabb pszichológiai vizsgálatokkal alátámasztott tulajdonsága - egy kreált - emberekeskedelem bűncselekmény esetelemzésén keresztül, Hadtudományi szemle, 193-200,
<https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/handle/20.500.12944/1705> Letöltve: 2022.07.25.
- Krasznai Csaba, (2012), A polgárok védelme egy kiberkonfliktusban. Hadmérnök, 142-151,
http://hadmernok.hu/2012_4_krasznay.pdf Letöltve: 2022.07.28.
- Kriston Edit, (2018/36.), A család fogalma a társadalmi innováció sűrűjében, különös tekintettel a jogi és szociológiai megközelítésre,
<https://www.proquest.com/docview/2406322327> Letöltve: 2022.08.03.
- Masashi Soga, Maldwyn John Evans, (2021), Impacts of the COVID-19 pandemic on human–nature interactions: Pathways, evidence and implications. People and Nature,
<https://besjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/pan3.10201> Letöltve: 2022.08.02.
- Matthew Hepburn, TSB, (2022), TSB. reveals alarming details of romance fraud, which spiked by 91 percent during the pandemic,
<https://www.tsb.co.uk/news-releases/tsb-reveals-alarming-details-of-romance-fraud/>,
Letöltve: 2022.09.16.
- Michel Dion, David Weisstub, Jean-Loup Richet, (2016), Financial Crimes: Psychological, Technological, and Ethical Issues,
<https://download.e-bookshelf.de/download/0007/6428/30/L-G-0007642830-0014492758.pdf> Letöltve: 2022.07.20.
- Mika Westerlund, (2019), The Emergence of Deepfake Technology: A Review,
<https://timreview.ca/article/1282>, Letöltve: 2022.08.29.
- Nemzeti Kibervédelmi Intézet, (2020), A közösségi média veszélyei - ünnepi kiadás. Forrás: Kibertámadás! Podcast:
<https://open.spotify.com/episode/2f62sbpiBbNrnSdxXMrF3i?si=a8fbe0a119b149d8&nd=1>, Letöltve: 2022.08.23.
- Nemzeti Kibervédelmi Intézet, (2020), Közösségi Média biztonsága, első felvonás. Forrás: Kibertámadás! Podcast:
<https://open.spotify.com/episode/6Ipa5edAJvwT4K7eGLO8PO?si=871b0ce832184b49&nd=1>, Letöltve: 2022.08.25.

- Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, (2018), Lakossági internethasználat, online piackutatás,
https://nmhh.hu/dokumentum/202180/lakossagi_internethasznalat_2018.pdf Letöltve: 2022.07.02.
- Nuray Şimşek, Şahin Derya, (2019), Internet Addiction, Cyberbullying, and Victimization Relationship in Adolescents: A Sample from Turkey. Journal of addiction nursing, 201-210.
https://journals.lww.com/jan/Abstract/2019/07000/Internet_Addiction,_Cyberbullying,_and.10.aspx Letöltve: 2022.07.14.
- Nyeste Péter, (2019), A bűnügyi hírszerzés kézikönyve. Budapest: Dialóg Campus Kiadó,
http://real.mtak.hu/108971/1/Web_PDF_A_bunugyi_hirszerzes_kezikonyve.pdfjsessionid=A10C3F89D0039B6B7AA7C6DCC8C40B4Bsequence1 Letöltve: 2022.07.18.
- Reza Shabahang, Hyejin Shim, (2022), Oversharing on Social Media: Anxiety, Attention-Seeking, and Social Media Addiction Predict the Breadth and Depth of Sharing, Psychological Reports,
<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/00332941221122861> Letöltve: 2022.08.20.
- Statista, (2022), Share of Facebook users in the United States as of June 2022, by gender.
<https://www.statista.com/statistics/266879/facebook-users-in-the-us-by-gender/>,
 Letöltve: 2022.07.04.
- Tom Sorell, Monica Whitty, (2019), Online romance scams and victimhood. Security Journal, 342-361.
https://romancescamsnow.com/wp-content/uploads/2019/01/Sorell-Whitty2019_Article_OnlineRomanceScamsAndVictimhood.pdf Letöltve: 2022.08.05.
- Z. Papp Zsuzsanna, (2017), Az áldozathibáztatás pszichológiai magyarázata. Alkalmazott Pszichológia, 77-97.
https://ap.elte.hu/wp-content/uploads/2017/10/AP_2017_1_Z_Papp.pdf Letöltve: 2022.07.27.

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Az áldozattá válás kockázatát növelő tényezők hierarchiája (Forrás: Saját szerkesztés)	13
1. diagramm: Nemek eloszlási aránya (Forrás: Saját szerkesztés)	26
2. diagramm: Válaszadók életkori eloszlása (Forrás: Saját szerkesztés)	27
3. diagramm: Válaszolók legmagasabb iskolai végzettsége (Forrás: Saját szerkesztés)	27
4. diagramm: Válaszolók szerint Laurának milyen mértékben van felelőssége az áldozattá válásban (Forrás: Saját szerkesztés)	29
5. diagramm: Kitöltők szerint az áldozattá válás okai (Forrás: Saját szerkesztés)	30
6. diagramm: Válaszolók véleménye szerint a megelőzés lehetőségei (Forrás: Saját szerkesztés)	32
7. diagramm: Kitöltők bejelentési hajlandósága (Forrás: Saját szerkesztés)	33
8. diagramm: Bejelentés indoklása (Forrás: Saját szerkesztés)	34
9. diagramm: A be nem jelentés okai (Forrás: Saját szerkesztés)	35
1. kép: Prevenciós plakát (Forrás: Saját alkotás)	50